НЕТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ

НА

Доклад за Екологична оценка

на проект на

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

(ДОПЪЛНЕНО С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ КОНСУЛТАЦИИТЕ ПО ПЪРВИ ВАРИАНТ НА ПОС 2021-2027 г. И С АНАЛИЗИ И ОЦЕНКИ НА ВТОРИ И ТРЕТИ ВАРИАНТИ НА ПОС 2021-2027 г.)

Възложител: Главна дирекция „ОПОС“ към Министерство на околната среда и водите

Февруари, 2021 г.

Настоящият документ „Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка на проект на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“ е разработен във връзка с Договор № Д-34-63/30.06.2020 г. между Министерство на околната среда и водите и „П-Юнайтед” ЕООД.

Документът е разработен от колектив на „П-Юнайтед“ ЕООД, с ръководител доц. д-р Петър Петров.

Ръководител на колектив:

/доц. д-р Петър Петров/

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ 6

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ 7

Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице 7

Пълен пощенски адрес 7

Телефон, факс, E-mail 7

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПОС 2021 – 2027 г. и връзка с други съотносими планове и програми 8

1.1. Основание за изготвяне на програмата 8

1.2. Основни цели и предвиждания на ПОС 2021-2027 г. 9

1.3. Алтернативи за ПОС 2021-2027 г. 39

1.4. Връзка на ПОС 2021-2027 г. с други съотносими планове, програми и стратегии 39

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПОС 2021-2027 г. 41

2.1. **Текущо състояние на околната среда** 41

2.2. **Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПОС 2021-2027 г.** 64

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПОС 2021-2027 г. 68

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие 74

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата 92

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави 92

7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на ПОС 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве 100

8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи 103

9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация 109

10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПОС 2021-2027 г. 109

11. Заключение на екологичната оценка 111

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДЕО	Доклад за Екологична оценка
ДОАС системи	Диференциална оптична атомноабсорбционна спектрофотометрия
ЕИ	Експлоатационен индекс
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗТ	Защитени територии
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИБР	Източнобеломорски район
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИИЗ	Изключителна икономическа зона
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излязло от употреба моторно превозно средство
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексно разрешително
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НАСККАВ	Националната Автоматизирана Система за Контрол Качеството на Атмосферния Въздух
НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НПРД	Национална приоритетна рамка за действие
ООН	Организация на обединените нации
ПИК	Програма „Иновации и конкурентоспобност“
ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПВТ	Подземно водно тяло
ПГ	Парникови газове
ПМ	Пункт за мониторинг
ПОС	Програма „Околна среда“
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПССП	Площ със селскостопанско предназначение
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РБУ	Район за басейново управление
РДВ	Рамкова директива за водите
РДМС	Рамкова директива за морска стратегия
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РОУКАВ	Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
РПИП	Регионални прединвестиционни проучвания
СГК	Средногодишна концентрация
СК	Стандарт за качество
УОЗ	Устойчиви органични замърсители

ФПЧ	Фини прахови частици
IUCN	International Union for Conservation of Nature – Международен съюз за защита на природата

ВЪВЕДЕНИЕ

Екологичната оценка (ЕО) на планове и програми е превантивен инструмент за оценяване на евентуалните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве в резултат от прилагането на планове и програми на национално, регионално и местно равнище. Нейната цел е да гарантира високо равнище на защита на околната среда и здравето на хората и че екологичните съображения се вземат предвид при изготвянето, приемането и изпълнението на планове и програми.

Министърът на околната среда и водите с писмо с изх. № ЕО-1/27.01.2020 г. е определил да се извърши задължителна екологична оценка на проекта на Програма „Околна среда“ (ПОС) 2021-2027 г., с възложител Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда“ към Министерство на околната среда и водите (МОСВ).

Съгласно чл. 19, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО), през различните фази на подготовка на проекта на ПОС 2021-2027 г. и ЕО, Възложителят провежда консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които могат да бъдат засегнати от реализирането на програмата, с цел получаване и съобразяване на техните становища и бележки, по разработена за целта схема. Схемата е консултирана с Министерство на околната среда и водите.

Съгласно чл.19а от Наредбата за ЕО е изготвено Задание за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО. Заданието е предоставено за консултации съгласно чл. 19а от Наредбата за ЕО и на всички страни, определени в посочената по-горе схема.

Получените в резултат на консултациите по Заданието становища са съобразени при изготвяне на ДЕО на ПОС 2021-2027 г., като Заданието е коригирано.

ДЕО, изготвен за I-ви вариант на проекта на ПОС 2021-2027 г. е предоставен за консултации по реда на чл. 20, ал.1-3 от Наредбата за ЕО в периода 18.09-19.10.2020 г. Получените в резултат на консултациите становища, бележки и препоръки са отразени в ДЕО. Междувременно са разработени и II-ри и III-ти варианти на програмата, като от страна на Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда“ е възложено допълване на ДЕО.

Допълненият ДЕО се предоставя за провеждане на нови консултации по реда на чл. 20, ал.1-3 от Наредбата за ЕО и консултираната схема за провеждане на консултациите.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице

Главна дирекция „ПОС“ към Министерство на околната среда и водите

Главен директор: Валерия Калчева

Пълен пощенски адрес

Главна Дирекция „Оперативна програма околна среда“, гр. София, ул. „Уилям Гладстон“ № 67

Телефон, факс, E-mail

Тел.: (+359 2) 940 6082; Факс: (+359 2) 981 33 84; E-mail: programming@moew.government.bg

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПОС 2021 – 2027 г. и връзка с други съотносими планове и програми

1.1. Основание за изготвяне на програмата

Изготвянето на оперативните програми се основава на Предложенията за Регламенти на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби (Общ Регламент) и относно Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд.

Съгласно проектите на Регламенти като наименование на програмните документи за период 2021-2027 г. се използва „програма“, като отпада досега прилаганото понятие „оперативна програма“. Съгласно РМС 495/21.07.2020 г. за изменение и допълнение на РМС 196/2020 г. наименованията на всички „оперативни програми“ за периода 2021-2027 г.. се променя само на „програми“. Предвид това, независимо от първоначалното възлагане на изготвянето на „Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г., наименованието на програмата и съответно наименованието на предмета на възложената екологична оценка се изменя на „Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

Националната законодателна база, съобразно която се изготвя Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., включва, но не само:

- Постановление № 142 на МС от 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмен период 2021-2027 г.;
- РМС № 196 от 11 април 2019 г. за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., изменено с РМС № 495/21.07.2020 г.;
- РМС № 335 от 7 юни 2019 година за одобряване на индикативно финансово разпределение на средствата от Европейския социален фонд, Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд за програмен период 2021-2027 г. по цели на политиката и програми, изменено с РМС № 496/21.07.2020 г.;
- РМС № 368 от 25 юни 2019 г. за одобряване на списък с действия, отговорни институции и срокове за изпълнение на хоризонталните и тематичните отключващи условия за средствата от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския фонд за морско дело и рибарство, фонд „Убежище

и миграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за управление на границите и визите за програмен период 2021-2027 г.

Програма „Околна среда“ (ПОС) 2021-2027 г. е изготвена на базата на следните основни документи:

- Доклад за България за 2019 г. – преглед относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси, Приложение Г;
- Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище относно Конвергентната програма на България за 2019 г.;
- Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г. – Доклад за България (EIR);
- Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г. (одобрен с РМС № 196/11.04.2019 г.);
- Национални и европейски стратегически документи в сектор „околна среда“;
- Проект на Споразумение за партньорство за програмен период 2021-2027 г.

До момента са разработени три варианта на програмата:

- **Вариант I** – версия на ПОС 2021-2027 г. от април, 2020 г. – на етапът на изготвен първи вариант са проведени консултации по доклада за екологична оценка с обществеността, заинтересованите органи и трети страни;
- **Вариант II** – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври, 2020 г.;
- **Вариант III** – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември, 2020 г. (представляващ вариант II, допълнен въз основа на коментари на Европейската комисия).

В настоящия допълнен ДЕО са подробно и равнозначно разгледани и описани анализите и оценката на въздействието върху околната среда и човешкото здраве на предвижданията и на трите варианта на програмата, като в т. 8 са представени мотивите за предпочитания вариант от гледна точка на опазване на околната среда и човешкото здраве.

1.2. Основни цели и предвиждания на ПОС 2021-2027 г.

Съобразявайки се със специфичните за страната препоръки в Годишния доклад на ЕК за България за 2019 г. и отчитайки хоризонталния характер на политиките по околна среда и изменение на климата, като приоритетни за финансиране за периода 2021 – 2027 г.,

ПОС 2021-2027 г. идентифицира пет основни области („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“). Те са насочени към постигане на следната **Цел на политиката 2** от проекта на Общ Регламент: „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“.

В следващата таблица са представени приоритетните оси, специфичните цели и допустими дейности за всеки от трите варианта на ПОС 2021-2027 г.:

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
ПРИОРИТЕТ 1: ВОДИ **Специфична цел 1: Насърчаване на устойчивото управление на водите** Допустимите мерки са в изпълнение на Плановете за управление на речните басейни (ПУРБ): - Изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура въз основа на Регионални прединвестиционни проучвания (РПИП) в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв. ж., а при наличен финансов ресурс и в агломерации с между 2 000 и 10 000 екв. ж.; - Разработване на стратегически документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ; - Мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите; - Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК; - Мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, вкл.	**ПРИОРИТЕТ 1: ВОДИ** **Специфична цел 1: Насърчаване на устойчивото управление на водите** Допустимите мерки са в изпълнение на Плановете за управление на речните басейни, както следва: - Мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите и постигане на целите на РДВ; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване; изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура: ● компонент за водоснабдяване - за постигане на съответствие с Директива 98/83/ЕО [с изменението ѝ] ● пречистване на отпадъчни води и компонент за водоснабдяване и канализация - за постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО основани на Регионалните прединвестициониии проучвания (РПИП) за обособени територии на консолидирани Регионални ВиК оператори (спазвайки принципа „един РПИП – една област – един бенефициент – един проект“), приоритетно в агломерации с над 10 000 екв.ж., а при наличен остатъчен финансов ресурс и в агломерации с между 2 000 и 10 000 екв. ж.;	**ПРИОРИТЕТ 1: ВОДИ** **Специфична цел 1: Насърчаване на устойчивото управление на водите** Допустими мерки: ● Инфраструктурни мерки за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води - за постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО ● Инфраструктурни мерки за водоснабдяване за постигане на съответствие с Директива 98/83/ЕО с принос към намаляване на загубите на вода по водопреносната мрежа; ● Разработване на РПИП за бъдещо финансиране за новоконсолидирани райони Благоевград, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Разград – единствено при финализиране на водната реформа и след консолидиране на последните 6 области в страната; ● Разработване на стратегически, програмни и планови документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ; ● Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК;

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водовземане, др.	- Мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите, създаване на модели и други инструменти, които да подобрят надеждността на оценките, където е необходимо, въз основа на препоръките на ЕК относно оценката на ПУРБ; - Подготовка и разработване на стратегически, програмни и планови документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ; - Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК. Планираните допустими мерки допринасят за Приоритетна област 4 - Качество на водите на Стратегията на ЕС за Дунавския регион и за Черноморската стратегия относно постигане на „добро състояние“ на морските води и установяване на политика за постигане или поддържане на добро състояние на околната среда в морската среда.	• Други мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите и постигане на целите на РДВ; мерки, свързани с качеството на водите за питейно-битово водоснабдяване. Инвестициите във ВиК инфраструктурата се определят от финансов план – благоприятстващо условие за водния сектор. Те съответстват на водната реформа и изпълнението им ще продължи на принципа „една обособена ВиК територия – един консолидиран ВиК оператор – едно Регионално прединвестиционно проучване – един проект“. Съгласно изискванията на Директива 91/271/ЕИО като основен приоритет се подкрепят агломерациите с над 10 000 екв.ж. През 2021-2027 г. се планира да започнат инвестиции в консолидирани региони Велико Търново, Габрово, Плевен, София-град, София-област, Търговище и Хасково с разработени РПИП. Тези дейности допълват както мерките по Националния план за възстановяване и устойчивост (подкрепа за изграждане на ВиК инфраструктура в агломерации между 5 000 екв.ж. и 10 000 екв.ж.), така и тези от Стратегическия план за

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		развитие на земеделието и селските райони за периода 2021-2027 г. за агломерации под 2 000 екв.ж. В допълнение, в консолидирани ВиК райони, в които е постигнато съответствие за агломерациите с над 10 000 екв. ж., е допустимо при наличие на остатъчен ресурс да бъдат подкрепени инфратсруктурни мерки и в агломерации с между 2 000 екв.ж и 10 000 екв.ж в демаркация с инвестициите по Националния план за възстановяване и устойчивост. Мерките, насочени към засилване капацитета на заинтересованите страни, фактори на финансираната политика или прилагането ѝ, ще бъдат подпомагани в рамките на изпълняваните от тях проекти целенасочено за придобиване на специализирани познания за прилагане на актуалното законодателство в сектор „Води“ и ВиК.
ПРИОРИТЕТ 2: ОТПАДЪЦИ **Специфична цел 2: Насърчаване на прехода към кръгова икономика** Допустимите мерки съобразяват идентифицираните нужди в Националния план за управление на отпадъците:	**ПРИОРИТЕТ 2: ОТПАДЪЦИ** **Специфична цел 2: Насърчаване на прехода към кръгова икономика** Допустимите мерки са в съответствие с идентифицираните нужди в Националния план за управление на отпадъците:	**ПРИОРИТЕТ 2: ОТПАДЪЦИ** **Специфична цел 2: Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика** Допустимите мерки са в съответствие с идентифицираните нужди в Националния план за управление на

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
- Мерки за развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци; - Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци; - Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка; - Мерки за рециклиране на отпадъците; - Изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци; - Подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали; - Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението. Мерките са насочени към битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, биоотпадъци, в т.ч.	- Мерки за развитие/ надграждане на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци на регионално ниво на управление на отпадъците за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и депониране на отпадъци; - Мерки за предотвратяване образуването на отпадъци; - Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка; - Мерки за рециклиране на отпадъците; - Изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци; - Подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали; - Модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България и тестването им в три регионални системи за управление на отпадъците; - Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни	отпадъците (НПУО) 2021-2028 г., програмите към него и плановете за действие, както и в Стратегията и плана за действие за прехода към кръгова икономика 2021-2027 г: - Мерки за развитие/надграждане на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци на регионално ниво на управление на отпадъците за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и депониране на отпадъци; - Мерки за предотвратяване образуването на битови отпадъци - мерки по отношение образуването на отпадъци и такива, свързани с фазата на потребление и употреба; - Мерки за изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба и поправка; - Мерки за рециклиране на отпадъците – допустими в комбинация и с разделно събиране и предварително третиране; - Изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране на отпадъци и/или за рециклиране на разделно събрани отпадъци за постигане на целите за 2030-2035 г. за

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
хранителни отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване. Мерките ще се изпълняват в допълняемост и демаркация съгласно Националния план за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. Синергичен ефект на мерките в посока насърчаване прехода към кръгова икономика ще се постигне чрез осигуряване на допълняемост на подкрепата по ПОС и Програма „Иновации и конкурентоспособност” (ПИК), като се гарантира следната демаркацията: ПОС – оползотворяващи организации и предприятия, които събират разделно, предварително третират и рециклират отпадъци (но не от собствено производство); ПИК – търговски и производствени предприятия, вкл. такива, които рециклират отпадъци като част от производствения процес. Мерките са насочени към битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, биоотпадъци, в т.ч. хранителни отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване.	кампании за заинтересованите страни и населението - Други мерки, идентифицирани в Националния план за управление на отпадъците 2021-2028 г. и в Стратегията и плана за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г., изпълнението на които ще има допълващ принос за постигане целите към 2030 г. Мерките са насочени приоритетно към битови отпадъци (съгласно определението по чл. 3, параграф 2б от Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и за отмяна на определени директиви, изменена с Директива (ЕС) 2018/851), както и към строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване. Мерките за инфраструктура за управление на битови отпадъци се фокусират главно върху региони, които трябва да завършат своите системи за управление на отпадъците, за да постигнат нормативните цели на регионално ниво до 2030 г., вкл. но не само изграждане на съоръжения за рециклиране и разделно събиране на отпадъци; липсващи инсталации за предварителна преработка на смесени	рециклиране и намаляване количествата на депонираните битови отпадъци; - Модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България и тестването им в три регионални системи за управление на отпадъците; - Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението; - Други мерки, идентифицирани в НПУО 2021-2028 г. и в Стратегията и плана за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021-2027 г., изпълнението на които ще има допълващ принос за постигане целите към 2030-2035 г. Мерките са насочени към отпадъците в приложното поле на Закона за управление на отпадъците (битови, производствени, строителни и опасни) и целят намаляване на количеството депонирани битови отпадъци и увеличаване на дела на разделно събраните и рециклирани отпадъци, за

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
Мерките ще се изпълняват в допълняемост и демаркация съгласно Националния план за управление на отпадъците за периода 2021-2027 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021-2027 г. Синергичен ефект на мерките в посока насърчаване прехода към кръгова икономика ще се постигне чрез осигуряване на допълняемост на подкрепата по ПОС и ПИК, като се гарантира следната демаркацията: ПОС – оползотворяващи организации и предприятия, които събират разделно, предварително третират и рециклират отпадъци (но не от собствено производство); ПИК – търговски и производствени предприятия, вкл. такива, които рециклират отпадъци като част от производствения процес.	битови отпадъци или такива с необходимост от надграждане с допълнителна секция за стабилизира не на органичната фракция. Мерките ще се изпълняват в допълняемост и демаркация съгласно Националния план за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. Синергичен ефект на мерките в посока насърчаване прехода към кръгова икономика ще се постигне чрез осигуряване на допълняемост между подкрепата по ПОС и Програмата за конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027 (ПКИП), като се гарантира следната демаркацията: ПОС – предприятия, чиято дейност е свързана със разделно събиране, предварително третиране и рециклиране на отпадъци; ПКИП – търговски и производствени предприятия, вкл. такива, които рециклират отпадъци като част от производствения процес. По този начин ще бъде осигурено допълване на инвестициите към кръговата икономика на национално ниво.	подпомагане на прехода към кръгова икономика. Приотитет са мерките, насочени към битовите отпадъци, тъй като тяхното управление е в задълженията на общините („битови отпадъци“ съгласно определението по чл. 3, параграф 2б от Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и за отмяна на определени директиви, изменена с Директива (ЕС) 2018/851 – *с изключение на отпадъците от опаковки, от електрическо и електронно оборудване, от батерии и акумулатори, от текстил*). Мерките за инфраструктура за управление на битови отпадъци се фокусират главно върху региони, които трябва да завършат своите системи за управление на отпадъците, за да постигнат нормативните цели на регионално ниво до 2030-2035 г., вкл. но не само изграждане на съоръжения за рециклиране и разделно събиране на отпадъци; липсващи инсталации за предварителна преработка на смесени битови отпадъци или такива с необходимост от надграждане с допълнителна секция за стабилизиране на органичната фракция.

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		Подкрепа ще се дава на тези региони за управление на отпадъците, чиито потребности за доизграждане/надграждане на инфраструктура е идентифицирана в НПУО 2021-2028 г. Мерките за рециклиране на отпадъци, извършвани от рециклиращи предприятия, не се отнасят за отпадъци, образувани от собственото производство на тези предприятия. Мерките са допустими и в комбинация с дейности по предварително третиране и/или по разделно събиране на отпадъците, които ще бъдат рециклирани. Ще бъдат подкрепяни мерки за осигуряване на разделно събиране на отпадъци в индустриални зони в комбинация, при необходимост, с рециклиране (с изключение на производствени и опасни отпадъци, отпадъци от опаковки, от електрическо и електронно оборудване, от батерии и акумулатори, от текстил, които ще се подкрепят от Програмата за конкурентоспособност и иновации в предприятията (ПКИП) 2021-2027 г. и от Плана за възстановяване и устойчивост).

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		Допустимите мерки не се отнасят за дейности, финансирани със средства от продуктови такси /лицензионни възнаграждения като в тази връзка не е допустима подкрепа за оползотворяващи организации по реда на Закона за управление на отпадъците. Няма да се подкрепя изграждане на инсталации за изгаряне и/или друго оползотворяване на отпадъци с производство на енергия. Мерките ще се изпълняват в допълняемост и демаркация съгласно НПУО 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021-2027 г. Синергичен ефект на мерките в посока насърчаване прехода към кръгова икономика ще се постигне чрез осигуряване на допълняемост между подкрепата по ПОС и ПКИП 2021-2027, като се гарантира следната демаркация по отношение на предприятията: ПОС – ще подкрепя дейности за рециклиране на отпадъци в приложното поле на Закона за управление на отпадъците, извършвани от рециклиращи предприятия, без отпадъци, образувани от собствено производство; ПКИП и

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		Програма за икономическа трансформация, предложена от Министерство на икономиката за финансиране в Плана за възстановяване и устойчивост, ще подкрепят мерки в предприятията в областта на проектирането на продуктите, производствените процеси и управлението на отпадъци. Подобряване управлението на отпадъците включва предотвратяване и намаляване на генерирането на отпадъци, подготовка за повторна употреба и рециклиране, както и промишлена симбиоза, като рециклирането остава в рамките на самото предприятие, т.е. използването на отпадъка обратно в производството. Предвидена е и подкрепа за технологично развитие, иновации и ресурсна ефективност за предприятията за предварително третиране на отпадъци, като част от сектора на рециклирането. По този начин ще бъде осигурено допълване на инвестициите към кръговата икономика на национално ниво.
ПРИОРИТЕТ 3: БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ	**ПРИОРИТЕТ 3: БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ**	**ПРИОРИТЕТ 3: БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ**

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването Допустими са мерки за изпълнение на ангажиментите на страната, произтичащи от европейското природозащитно законодателство, описани в стратегически и планови документи на европейско и национално ниво: - Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000 – обезпечаване на органите за управление на мрежата Натура 2000 на национално и регионално ниво (включително техническо обезпечаване и изграждане на капацитет (обучения), подготовка на териториални планове за управление на защитени зони, обмяна на опит и добри практики, вкл. по отношение на управлението и мониторинга); - Мерки, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), предмет на опазване в мрежата Натура 2000 (вкл. подобряване знанията за тях) – мерки от Националната приоритетна рамка за	**Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването** Допустими са мерки за изпълнение на ангажиментите на страната, произтичащи от европейското природозащитно законодателство, описани в стратегически и планови документи на европейско и национално ниво: - Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000: • Разработване на териториални планове за управление на защитените зони по Натура 2000 – разработване на ръководства; разработване на 15 плана за управление на защитени зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, включително изследвания във връзка с изясняване на разпределението, размера на популацията, въздействията и заплахите за идентифицирани в НРПД видове и природни местообитания, вкл. провеждане на кампании за обществена осведоменост и включване на заинтересованите страни в процеса по разработване на плановете;	**Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването** Допустими са мерки за изпълнение на ангажиментите на страната, произтичащи от европейското природозащитно законодателство, описани в стратегически и планови документи на европейско и национално ниво: - Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000: • Разработване на териториални планове за управление на защитените зони по Натура 2000 – разработване на ръководства; разработване на 15 плана за управление на защитени зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, включително изследвания във връзка с изясняване на разпределението, размера на популацията, въздействията и заплахите за видове и природни местообитания, вкл. провеждане на кампании за обществена осведоменост и включване на заинтересованите страни в процеса по разработване на плановете;

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
действие за Натура 2000, мерки от планове за управление на защитени зони, мерки от планове за действие за защитени видове; - Мерки за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие с фокус върху подобряване на екосистемите и екосистемните услуги и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.“, мерки от планове за управление на защитени територии, мерки от Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) за изграждане на синя и зелена инфраструктура; - Мерки за изграждане на капацитет на звената, вкл. обучения, отговорни за управлението и за прилагането на политиките по биологично разнообразие и по управление на Натура 2000. Допълняемост на мерките в рамките на приоритета ще се осигури чрез	• Прилагане на управленски подход в защитени зони от Натура 2000 – осигуряване на подкрепа за органите за управление на защитени зони по Натура 2000; • Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (включително картиране, където е определено в НРПД) и определяне на техния природозащитен статус; проверка на таксономична принадлежност; идентифициране на ефектите от разселването на неавтохтонни видове и др.; • Осигуряване на подкрепа за развитието и управлението на екосистемните услуги и оценка на елементите на зелената инфраструктура; • Разработване на планове за действие за видовете; • Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки от НРПД и плановете за управление на защитените зони. - Мерки, насочени към подобряване природозащитното състояние на природни местообитания	• Прилагане на управленски подход в защитени зони от Натура 2000 – осигуряване на подкрепа за органите за управление на защитени зони по Натура 2000; • Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (включително картиране, където е определено в НРПД) и определяне на техния природозащитен статус; проверка на таксономична принадлежност; идентифициране на ефектите от разселването на неавтохтонни видове и др.; • Разработване на планове за действие за видовете; • Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на консервационни мерки, вкл. такива от НРПД и плановете за управление на защитените зони. - Мерки, насочени към подобряване природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици, риби, прилепи, влечуги, васкуларни растения, както и типове природни местообитания – крайбрежни, скали, дюни, сладководни,

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
изпълнението на мерките, заложени в Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000. Рамката идентифицира всички допустими мерки, както и източниците за тяхното финансиране – оперативни програми, национален бюджет, програма LIFE и др., като по този начин се гарантира както синергичния ефект по отношение подобряване природозащитния статус на видове и типове природни местообитания, така и осигуряването на демаркация по отношение отделните предвидени мерки.	и видове (вкл. птици, риби, прилепи, влечуги, васкуларни растения, както и типове природни местообитания – крайбрежни, скали, дюни, сладководни, храстовидни и др.), предмет на опазване в мрежата Натура 2000, посочени в НРПД 2021-2027, като напр.: • Подобряване природозащитния статус на видове и природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим; разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура, предизвикваща фрагментация; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени в миналото естествени водоеми; управление на тръстиковите масиви; премахване на инвазивни чужди видове; действия за ограничаване на паша; реинтродукция на видове в потенциални местообитания; поставяне на електропастири; възстановяване на нарушени терени; закупуване на земи; обезопасяване на електропроводи и др.	храстовидни и др.), предмет на опазване в мрежата Натура 2000, като напр.: • Подобряване природозащитния статус на видове и природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим; разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура, предизвикваща фрагментация; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени в миналото естествени водоеми; управление на тръстиковите масиви; премахване на инвазивни чужди видове; действия за ограничаване на паша; реинтродукция на видове в потенциални местообитания; поставяне на електропастири; възстановяване на нарушени терени; закупуване на земи; обезопасяване на електропроводи и др. • Пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални местообитания влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др.

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
	• пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални местообитания влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др. - Мерки за опазване/ възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие с фокус върху подобряване на екосистемите и екосистемните услуги и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.“, мерки от планове за управление на защитени територии. Допълняемост на мерките в рамките на приоритета ще се осигури чрез изпълнението на мерките, заложени в Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000. Рамката идентифицира всички допустими мерки, както и източниците за тяхното финансиране – програми, съфинансирани от ЕСИФ, национален бюджет, ОСП др., като по този начин се	- Мерки за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие извън Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г., мерки от планове за управление на защитени територии и планове за действие за видове. Допълняемост на мерките в рамките на приоритета ще се осигури чрез изпълнението на мерките, заложени в Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000, които се подкрепят от други източници на финансиране. Рамката идентифицира мерки, както и източниците за тяхното финансиране – програми, съфинансирани от фондовете в рамките на Кохезионната политика, национален бюджет, ОСП др., като по този начин се гарантира както синергичния ефект по отношение подобряване природозащитния статус на видове и типове природни местообитания, така и осигуряването на демаркация по

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
	гарантира както синергичния ефект по отношение подобряване природозащитния статус на видове и типове природни местообитания, така и осигуряването на демаркация по отношение отделните предвидени мерки.	отношение отделните предвидени интервенции. В допълнение, предвиденото разработване на специфични цели и мерки за защитени зони с подкрепа чрез финансиране от Плана за възстановяване и устойчивост, ще послужи като основа за последващото разработване на планове за управление на защитени зони.
ПРИОРИТЕТ 4: РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА **Специфична цел 4: Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, на предотвратяването и управлението на риска** Във връзка с идентифицирания разширен обхват на заплахите от природни бедствия и стратегическите цели на национално ниво, допустими са следните мерки: - Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура); - Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна	**ПРИОРИТЕТ 4: РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА** **Специфична цел 4: Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, на предотвратяването и управлението на риска** Във връзка с идентифицирания разширен обхват на заплахите от природни бедствия и стратегическите цели на национално ниво, допустими са следните мерки: - Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (с приоритет екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура) като се дава приоритет на изпълнението на мерките, идентифицирани в ПУРН; Трябва да се отбележи, че прилагането на зелени мерки по приоритета	**ПРИОРИТЕТ 4: РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА** **Специфична цел 4: Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, на предотвратяването и управлението на риска** Във връзка с идентифицирания разширен обхват на заплахите от природни бедствия и стратегическите цели на национално ниво, допустими са следните мерки: - Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (с приоритет екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), като се дава приоритет на изпълнението на мерките, идентифицирани в ПУРН. Трябва да се отбележи, че прилагането на зелени мерки по приоритета

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), вкл. такива по републиканска пътна мрежа, идентифицирани като заплаха по отношение безопасността на движение на населението по пътищата; - Проучвания и анализи, насочени към обследване на последиците от изменението на климата и отражението им върху водните ресурси на територията на страната; - Мерки за превенция и управление на риска от горски пожари; - Мерки за управление на риска от природни бедствия и за превенция на риска за живота и здравето на населението (в т.ч. повишаване на готовността на населението и силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения) - фокус към изграждането на капацитет за действия на отговорните органи и на населението при природни бедствия в съответствие със стратегическите цели по отношение създаването на устойчивост към изменението на климата и повишаването на степента на информираност на населението за посочените бедствия.	допринася, както за постигане на целите на Рамковата директива за водите, така и на Директивата за наводненията, относно действия, планирани по ПУРБ и ПУРН за естествено задържане на водата, възстановяване на влажни зони и др. Тези мерки имат положителен ефект върху околната среда и подобряването на качеството на водите, - изискване в ПУРБ и за управление на риска от наводнения - цел в ПУРН. В допълнение инвестициите, включени в програмата от мерки към ПУРБ и предвидени за подпомагане по приоритет 1 (като вкл. за изграждане / реконструкция на канализационни системи), ще допринесат за смекчаване на негативните последици от наводненията. Намаляването на загубите на вода в резултат на планираните инвестиции във водоснабдителната инфраструктура ще намали водовземането като мярка, насочена към адаптиране към изменението на климата. - Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна	допринася както за постигане на целите на Рамковата директива за водите, така и на Директивата за наводненията, относно действия, планирани по ПУРБ и ПУРН за естествено задържане на водата, възстановяване на влажни зони и др. Тези мерки имат положителен ефект върху околната среда и подобряването на качеството на водите, и намаляване на въздействията от засушаване – изискване в ПУРБ и за управление на риска от наводнения – цел в ПУРН. В допълнение инвестициите, включени в програмата от мерки към ПУРБ и предвидени за подпомагане по приоритет 1 (вкл. за изграждане/реконструкция на канализационни системи), ще допринесат за смекчаване на негативните последици от наводненията, засушаването и недостига на вода. Намаляването на загубите на вода в резултат на планираните инвестиции във водоснабдителната инфраструктура ще намали водовземането като мярка, насочена към адаптиране към изменението на климата. - Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения; - Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с изготвяне на План за управление на риска от наводнения (ПУРН) за периода 2028-2033 г.; - Повишаване капацитета на отговорните звена по отношение на политиките, свързани с превенция и управление на риска и политиките по изменение на климата; повишаване информираността; обучителни и информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на тези политики.	инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), вкл. такива по републиканска пътна мрежа, идентифицирани като заплаха по отношение безопасността на движение на населението по пътищата; - Мерки за управление на риска от природни бедствия и за защита на живота и здравето на населението (с фокус върху повишаване на готовността на населението и капацитета на силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения); укрепване на капацитета на Единната система за безопасност по отношение на политиките за предотвратяване и управление на риска и политиките към изменение на климата); - Повишаване на информираността на населението, обучения, информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на политиките, свързани с изменението на климата; - Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози	процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура). Мерките са допустими както в урбанизирани територии, така и по републиканска пътна мрежа, където са идентифицирани като заплаха по отношение живота и здравето на населението и от гледна точка безопасност на движението по пътищата, както и за околната среда по отношение на защитата на биоразнообразието; - Мерки, насочени към повишаване на готовността на населението и капацитета на силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения - изграждане на регионални полигони на територията на страната за практическа подготовка на населението и разширяване и надграждане на оперативния капацитет на отговорните населението за реакция при бедствия структури, разработване на методологии за управление на наличните човешки и материални ресурси за справяне с риска от бедствия, укрепване на капацитета на Единната

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
	във връзка с климатичните изменения, като напр.: • по-нататъшно развитие и завършване на Националната система за управление на водите в реално време за останалите 12 основни реки; • разширяване на обхвата на Националната система за ранно предупреждение (NSEWA) и обявяване на регионално ниво за територията на страната; • мониторинг на риска от горски пожари - разработване на сравнителен модел за подвижен и стационарен мониторинг на природни пожари; • мониторинг на свлачища - пилотен проект за приоритетна територия по отношение на защитата на живота на населението; - Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г.; - Проучвания, анализи и оценки, насочени към обследване изменението на климата, неговото отражение върху екстремните явления и въздействието му върху водните ресурси на територията на страната.	спасителна система с цел осигуряването на координирани и организирани действия за управление и предотвратяване на риска от наводнения, пожари и земетресения и др., в т. ч. осъществяване на трансгранична координация и повишаване на ефективността на съвместните действия в случай на пожар. Тези мерки включват и повишаване на информираността на населението, обучения, информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на политиките, свързани с изменението на климата и защитата от бедствия; - Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения, като напр.: • по-нататъшно развитие и завършване на Националната система за управление на водите в реално време за останалите 12 основни реки;

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		• разширяване на обхвата на Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на областно ниво (NUTS 3) за територията на страната; • мониторинг на свлачища - пилотен проект за приоритетна територия по отношение на защитата на живота на населението. - Изпълнение на проучвания, анализи и оценки, вкл. във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г.
ПРИОРИТЕТ 5: ВЪЗДУХ **Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването** Допустими мерки: - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво, въвеждане на зони с ниски емисии, разширяване мрежата за централно топлоснабдяване, *газификация на домакинствата (повторното свързване на домакинствата към газоразпределителната мрежа,*	**ПРИОРИТЕТ 5: ВЪЗДУХ** **Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването** Допустими мерки: - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво (приоритетно в енергийно ефективни жилища); въвеждане на зони с ниски емисии; насърчаване на топлофикацията, вкл разширяване на разпределителната мрежа за централно	**ПРИОРИТЕТ 5: ВЪЗДУХ** **Специфична цел 3: Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването** Допустими мерки: - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи, съобразявайки принципа за ненанасяне на вреди (приоритетно в енергийно ефективни жилища); въвеждане на зони с ниски емисии; насърчаване използването на ВЕИ, водород, други иновационни

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
<u>където е налично, или ново свързване, ако е рентабилно)</u> (подчертаният текст в италик е предмет на анализите и оценките в ДЕО по предложение на МОСВ); - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – насърчаване на електромобилността чрез изграждане на инфраструктура за екологосъобразни превозни средства, насърчаване поетапната подмяна на остарелия автомобилен парк с електрически автомобили, въвеждане на зони с ниски емисии; - Мерки за подобряване мониторинга на качеството на атмосферния въздух (КАВ), вкл. за надграждане на Националната системата за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в реално време и на информационната система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух; - Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“; - Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/	топлоснабдяване[1]; насърчаване използването на ВЕИ, водород, други иновационни алтернативи, когато е приложимо. - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – поетапно премахване на използването на лични превозни средства с високи емисии чрез насърчаване на електромобилността, вкл. и чрез изграждане на инфраструктура за алтернативни горива по основните направления на републиканската пътна мрежа; въвеждане на зони с ниски емисии и др.; - Мерки за справяне с вторичното разпрашаване – зелена инфраструктура в градските зони, вкл. създаване на „зелени пояси/зони“, машини за почистване на улици и др.; - Подобряване на мониторинга на КАВ, вкл. надграждане на Националната система за наблюдение на КАВ в реално време и Информационната система за докладване на данни за КАВ; - Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/	алтернативи, когато е приложимо. Инвестициите ще разширят и надградят постигнатите резултати от проектите по ОПОС 2014-2020 г. и интегрирания проект по програма Лайф „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух“ (LIFE-IP Clean Air); - Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – поетапно премахване на използването на лични превозни средства с високи емисии чрез насърчаване на електромобилността; въвеждане на зони с ниски емисии и др.; - Мерки за справяне с вторичното разпрашаване – зелена инфраструктура в градските зони, вкл. създаване/разширяване на „зелени пояси/зони“, машини за почистване на улици и др.; - Подобряване на мониторинга на КАВ, вкл. надграждане на Националната система за наблюдение на КАВ в реално време и Информационната система за докладване на данни за КАВ;

[1] Единствено за инсталации, които не използват въглища.

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране; - Обучителни и информационно-образователни мерки. Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще имат синергичен ефект с мерките за енергийната ефективност на сградния фонд по ПРР. От една страна подмененитe топлоуреди/системи за отопление ще допринесат пряко за повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд като цяло, а от друга – подобрената енергийна ефективност на сградния фонд ще доведе до по-нисък разход на енергия, което има принос за намаляване на емисиите на замърсители на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта осигуряват допълняемост с предвидените мерки по ПРР при съблюдаване на демаркация с интервенциите за устойчива градска мобилност. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“ ще	аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране; - Обучителни и информационно-образователни мерки. Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха, като основен приоритет са тези, които попадат в обхвата на Решение на Съда на Европейския съюз по дело C-488/15 от 5 април 2017 г. за неспазване на нормите за съдържание на $ФПЧ_{10}$ в атмосферния въздух в агломерации и зони на страната и неизпълнението на задълженията по Директива 2008/50/ЕО по отношение на пределно допустимите стойности на прахови частици в атмосферния въздух. Подкрепа за мерки, адресиращи източници на замърсяване на въздуха, е допустима и за общини, в които няма разположени постоянни пунктове за мониторинг, но е регистрирано наднормено замърсяване по показател $ФПЧ_{10}$ с мобилните автоматични станции на ИАОС. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще са в синергия с мерките за енергийната ефективност на сградния	- Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, извършване на научни проучвания прогнозиране, моделиране; - Обучителни и информационно-образователни мерки. Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха, като основен приоритет са тези, които попадат в обхвата на Решение на Съда на Европейския съюз по дело C-488/15 от 5 април 2017 г. за неспазване на нормите за съдържание на $ФПЧ_{10}$ в атмосферния въздух в агломерации и зони на страната и неизпълнението на задълженията по Директива 2008/50/ЕО по отношение на пределно допустимите стойности на прахови частици в атмосферния въздух. Подкрепа за мерки, адресиращи източници на замърсяване на въздуха, е допустима и за общини, в които няма разположени постоянни пунктове за мониторинг, но е регистрирано наднормено замърсяване по показател $ФПЧ_{10}$ с мобилните автоматични станции на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
се осигури допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложени по ПРР, като фокусът по ПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път. Допустими бенефициенти: общини, Изпълнителна агенция „Околна среда“, Национален доверителен екофонд, юридически лица със стопанска цел, Агенция „Пътна инфраструктура“, Национален институт по метеорология и хидрология (за обучителни и образователни мерки, мерки, свързани с разработване на прогнози, модели, аналитични документи, свързани с КАВ).	фонд по ПРР, вкл. ВЕИ, системи за климатизация и системи за отопление (с изключение на такива, използващи твърдо гориво), както и от националния бюджет. ПОС приоритетно ще подкрепя подмяната на отоплителни системи и уреди на твърдо гориво/печки в енергийно ефективни сгради. Подменените топлоуреди/системи за отопление, допълнително ще допринесат пряко за повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд като цяло, от друга страна – подобрената енергийна ефективност на сградния фонд ще доведе до по-нисък разход на енергия, което има принос за намаляване на емисиите на замърсители на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта осигуряват допълняемост с предвидените мерки по Програма „Транспортна свързаност“ (ПТС) 2021-2027 г. (мерки, свързани с интермодалност в градска среда) и по ПРР (мерки, звързани с устойчива градска мобилност и с подмяна на превозните средства на обществения транспорт) при съблюдаване на	Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление подкрепят поетапната подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво, вкл. чрез насърчаване на възобновяема енергия, водород и други иновативни алтернативи, където е приложимо и въвеждане на зони с ниски емисии. Мярката за подмяна на отоплителните уреди на твърдо гориво е ключова, предвид най-високата ефективност и очаквания най-бърз пряк резултат по отношение редуциране на емисиите ФПЧ, които са причина за преждевременна смърт на над 12 хил. български граждани през 2018 г. по данни от Доклада за качество на въздуха в Европа от 2020 г. на Европейската агенция за околна среда (ЕАОС). Дейностите ще са в синергия с мерките за енергийната ефективност на сградния фонд по ПРР (в общините с нарушено качество на въздуха ПРР ще финансира мерки, свързани с ремонт или подмяна на системи за отопление и климатизация с изключение на такива, които са на твърдо гориво), както и с тези, подкрепени чрез инвестициите по Плана за възстановяване и устойчивост, чрез InvestEU и от националния

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
	демаркацията между планираните инвестиции. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“ ще се осигури допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложени по ПРР (цялостни интервенции в зелени пространства, вкл. паркове, алеи, места за отдих и др.), като фокусът по ПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път.	бюджет. ПОС ще подкрепя подмяната на отоплителни уреди на твърдо гориво приоритетно в енергийно ефективни сгради. Подменените топлоуреди ще имат принос и за повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд като цяло; от друга страна – подобрената енергийна ефективност на сградния фонд ще доведе до по-нисък разход на енергия, което има принос за намаляване на емисиите на замърсители на въздуха. Допълнителен ефект се очаква от постигане на по-високи здравни и екологични стандарти чрез осигуряване на добро качество на въздуха в съответствие със съобщението на Комисията относно „Вълна на саниране за Европа — екологизиране на нашите сгради, създаване на работни места, подобряване на качеството на живот“. Съгласно доклад No 22/2018 на ЕАОС [„Неравномерно излагане и неравномерно въздействие: социална уязвимост към замърсяване на въздуха, шум и екстремни температури в Европа“, публикуван на 04.02.2019] районите, характеризиращи се с по-нисък социално-икономически статус, обикновено са с по-високи нива на

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		замърсяване с ФПЧ $_{2,5}$, ФПЧ$_{10}$ и O_3. Една от констатациите в доклада е, че в България близо 40% от всички домакинства изпитват затруднения при осигуряване отопление за домовете си. Отчитайки това, в процеса на подбор на крайните получатели на помощта ще се приоритизират и фактори като енергийна бедност и ефективност на инвестициите от гледна точка на единица разход за спесетни емисии ФПЧ с цел подмяна на старите топлоуреди в максимално голям брой домакинства. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта са в допълняемост с предвидените мерки по Програма „Транспортна свързаност“ (мерки, свързани с интермодалност в градска среда) и по ПРР (мерки, свързани с устойчива градска мобилност и с подмяна на превозните средства на обществения транспорт). Подкрепата за насърчаване на електромобилността ще бъде насочена към постепенното прекратяване на използването на конвенционални превозни средства с високи емисии (дизелови МПС pre-Euro и Euro 1) и преминаване към

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		електрически автомобили. Крайните получатели ще са граждани, живеещи на територията на общини с нарушено КАВ, които ще предават за рециклиране регистрирани високоемисионни дизелови автомолиби. Процедурата е пилотна и включва прилагане на финансови инструменти. Подкрепата за въвеждане на транспортни зони с ниски емисии ще бъде концентрирана в градове с лошо качество на въздуха и значителни проблеми с трафика. Действията за създаване/разширяване на зелени пояси/зони ще се подкрепят на територията на общини с лошо качество на въздуха. Помощта за поддръжката на новозасадените растителни видове ще бъде ограничена за период до 3 години, при предоставяне на необходимата обосновка. Зелена инфраструктура по мярката включва зелени стени, зелени зони, озеленяване на „кални петна“, зелени покриви, зелени училищни дворове и др., включително иноватививни и интелигентни зелени решения. Мерките ще имат допълнителен положителен ефект и предвид констатациите в Националната стратегия за биоразнообразие, че в България

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		показателят „зелени площи на човек“ в големите населени места варира от 3-15 кв.м./чов., което е далеч от европейските изисквания за 20 кв.м. зелени площи на човек. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. създаване/разширяване на „зелени пояси/зони“ ще се осигури, където е приложимо, допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложени по ПРР (цялостни интервенции в зелени пространства, вкл. паркове, алеи, места за отдих и др.). Фокусът по ПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път. Предвидена е възможност и за подкрепа с финансов инструмент на доставка на машини за почистване на улици, както и друго подходящо оборудване за поддържане чистотата на градските улици в общини с нарушено КАВ. Основна мярка за борба с вторичното запрашаване е редовното почистване и измиване на уличните настилки.

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		Интервенцията за подобряване на мониторинга на КАВ подкрепя модернизацията на станциите за измерване на качеството на въздуха, неразделна част от Националната система за мониторинг на качеството на въздуха в реално време, управлявана от ИАОС. Значителна част от оборудването е в експлоатация повече от 15 години. Инвестициите в подмяна на оборудването със съвременни алтернативи и надграждане на модула за отчитане ще доведат до подобряване на качеството на данните, включително на тези предавани в реално време, осигуряване на качеството чрез автоматични проверки и др. Подкрепата за разработване/актуализация на документи и извършване на научни проучвания по отношение на КАВ в България, във връзка с нови европейски и национални политики и стандарти за чистота на въздуха, идентифицирани добри практики, приложими иновационни технологии и др. Аналитичните документи ще подпомогнат работата на специализираните звена в МОСВ и общините, които са пряко отговорни за

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		КАВ, както и УО на ПОС. Разработените стратегически и програмни документи, както и резултатите от научните изследвания ще бъдат публично достъпни и отворени за ползване от всички заинтересовани страни. Обучителните мерки са ключови, предвид факта, че ще бъдат насочени към бенефициентите на програмата, както и към публичните структури, ангажирани с разработване и изпълнение политиките и дейностите свързани с КАВ, включително и с контрола по реализацията им. Ще бъде предоставена възможност за сътрудничество/обмяна на опит с организации от други страни членки. Информационно-образователните мерки ще бъдат насочени както към широката общественост, така и към конкретни целеви групи като граждани в общините с нарушено КАВ, младежи и ученици. От ключово значение е промяната в мисленето на гражданите, която да доведе до промяна в цялостното им отношение и поведение спрямо проблемите на КАВ. Съзнанието на хората, че инвестициите в чист въздух са инвестиции в здравето

Вариант I – версия на ПОС 2021-2027 г. от април 2020 г.	**Вариант II – версия на ПОС 2021-2027 г. от октомври 2020 г.**	**Вариант III – версия на ПОС 2021-2027 г. от декември 2020 г.**
		на техните семейства и за по-добро качеството на живот, ще стимулира отказа от употребата на отоплителни уреди на твърдо гориво и високоемисионни дизелови автомобили.

1.3. Алтернативи за ПОС 2021-2027 г.

Проекта на ПОС 2021-2027 г. съдържа три алтернативи:

- **Алтернатива 1** – Вариант I на ПОС 2021-2027 г. от април, 2020 г.;
- **Алтернатива 2** – Вариант II на ПОС 2021-2027 г. от октомври, 2020 г.;
- **Алтернатива 3** – Вариант III на ПОС 2021-2027 г., представляващ вариант II, допълнен въз основа на коментари на Европейската комисия.

Отказът от реализирането на ПОС 2021-2027 г. представлява т.нар. „нулева алтернатива“, която е подробно оценена в т. 2.2 на ДЕО.

Мотивите за избор на предпочитаната алтернатива от гледна точка на очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве са изложени в т. 8 на доклада.

1.4. Връзка на ПОС 2021-2027 г. с други съотносими планове, програми и стратегии

ПОС 2021-2027 г. е разработена във връзка с и при отчитане на предвижданията на следните съотносими **действащи/проекти на** планове, програми и стратегии:

- Настоящата Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г.;
- Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“;
- Проект на Споразумение за партньорство за програмен период 2021-2027 г.;
- Национална програма за развитие България 2030;
- Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море;
- Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г.;
- Националната програма за реформи на България, актуализация 2020 г.;
- Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. (в процес на изготвяне);
- Стратегия и план за действие за прехода към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. (в процес на изготвяне);
- Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха (2020 – 2030);
- Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.;

- Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.;
- Националната стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.;
- Планове за управление на речните басейни в Дунавски район, Черноморски район, Източнобеломорски район и Западнобеломорски район (2016-2021 г.);
- Предварителни оценки на риска от наводнения за Дунавски район, Черноморски район, Източнобеломорски район и Западнобеломорски район за басейново управление във връзка с разработване на втори цикъл Планове за управление на риска от наводнения;
- Планове за управление на риска от наводнения в Дунавски район, Черноморски район, Източнобеломорски район и Западнобеломорски район за басейново управление 2016-2021 г.;
- Стратегия за биологичното разнообразие в Република България;
- Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020-2024 г.;
- Национална рамка за приоритетни действия за управление на Натура 2000 за периода за 2021-2027 г. (в процес на изготвяне);
- План за възстановяване и устойчивост на Република България (проект);
- Европейска зелена сделка/Европейски зелен пакт.

В допълнение към изброените по-горе документи, към ПОС 2021-2027 г. са съотносими и следните действащи и/или проекти на документи:

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г. (одобрен от Министерски съвет, февруари, 2020 г.);
- Национална стратегия за регионално развитие за периода 2012-2022 г.;
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. – Актуализация 2019 г.;
- Морска стратегия на Република България с Програма от мерки с период на действие 2016-2021 г.;
- Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България - актуализация за програмен период 2014-2020 г.;

- Трети национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.;
- Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива;
- Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията на Република България за периода 2014-2023 г.;
- Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020 г., одобрена с Протокол № 48.1 на Министерския съвет от 27.11.2013 г.;
- Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.;
- Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020 г.;
- Национален стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Република България за периода 2014-2020 г.;
- Актуализиран национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в Република България, 2012 г. ÷ 2020 г.;
- Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2018-2027 г.;
- Национална стратегия по безопасност на движението по пътищата в Република България с хоризонт 2021 - 2030 година и План за действие за нейното изпълнение за периода 2021- 2023 година (в процес на изготвяне).

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПОС 2021-2027 г.

2.1. Текущо състояние на околната среда

Климатичните условия в България се формират под въздействието на разнородни фактори, като първостепенна роля оказва географското положение и свързаното с това разпределение на слънчевата радиация, преобладаващата атмосферна циркулация, релефът, характерът на постилащата повърхност и Черно море. Географското положение определя

прихода на слънчева радиация, в резултат на което се формират четири ясно изразени сезона.

Съгласно климатичното райониране на България (Станев и др., 1991), страната се разделя на две климатични области и четири подобласти. Областите се делят на *Европейско-континентална* и *Континентално-средиземноморска. Р*азличията между тях са свързани с разпределението на атмосферната циркулация през студеното полугодие. От своя страна областите се разделят на по две подобласти: първата на *Умереноконтинентална* и *Преходно-континентална*, а втората на *Черноморска* и *Южнобългарска. Климатичните райони в България са представени на* ***Фигура 2.1-1***.

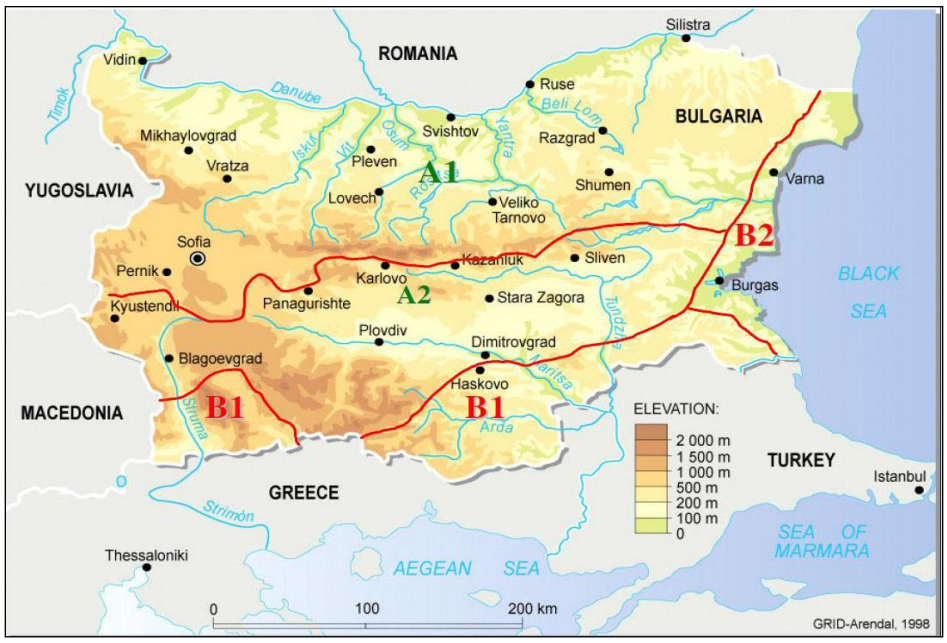

Фигура 2.1-1. *Климатични райони в България*

<u>Легенда:</u>
<u>А. Европейско-континентална климатична област</u>
А1 Умерено-континентална климатична подобласт
А2 Преходно-континентална климатична подобласт
<u>В. Континентално-средиземноморска климатична област</u>
В1 - Южнобългарска климатична подобласт
В2 - Черноморска климатична подобласт

В районите с надморска височина над 1 000 m се формира планински климат. Поради бързите изменения в стойностите на отделните климатични елементи с височина в планинския климатичен район са обособени две части: среднопланинска и високопланинска. За граница между тях е приета надморска височина от 2 000 m. В

зависимост от физико-географските особености и режима на температурата на въздуха и валежите, във всяка подобласт са обособени климатични райони**.**

През втората половина на XX-ти век от началото на 80-те години на миналия век в България се наблюдава тенденция към затопляне. От 1989 г. насам преобладават положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха спрямо климатичната норма на базисния период 1961-1990 г. Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.

През последните години както в Европа, така и у нас се усилено се работи по определяне на мерки за намаляване въздействието върху климата.

В периода 1988-2018 г. средната годишна температура на въздуха за ниската част от страната (за районите с н.в. до 800 m) е нараснала средно с 0.87 °C спрямо нормата за референтния климатичен период 1961-1990 г., като се изменя в границите от 10.6 °C до 13.0°C (**Фигура 2.1-2**). Запазва се нарастващата тенденция на колебанията на средната годишна температура на въздуха, а температурните аномалии за всички години след 2007 г. (с изключение на 2011 г.) са над +1°C.

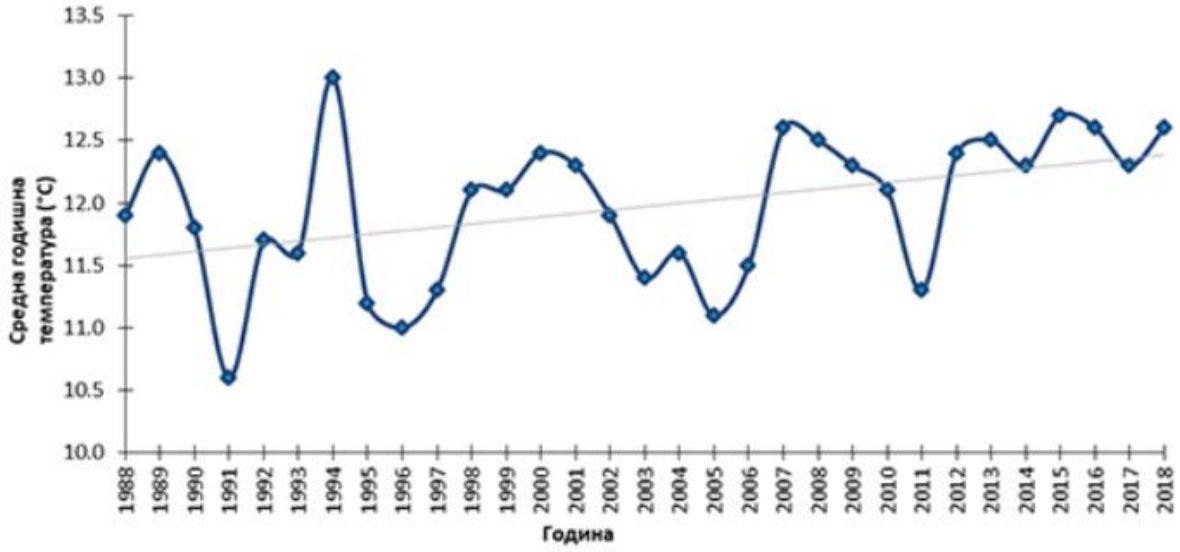

Фигура 2.1-2. *Колебания на средната годишна температура на въздуха (°C) през периода 1988-2018 г. (Източник: НИМХ)*

През 2018 г. годишната температура на въздуха за районите с н.в. до 800 m е средно с 1.5°C над нормата. Аномалията на средната годишна температура на въздуха по административни области варира от +0.8°C до +1.8°C (за районите с н.в. до 800 m), като в

редица области надвишава +1.5°C (**Фигура 2.1-3**). Най-топъл, с най-големи положителни отклонения на средномесечната температура на въздуха от нормата, е април – от +1.7°C до +6.0°C. Най-студеният месец е декември, с температурни аномалии от -2.1°C до +0.9°C, като с най-големи отрицателни отклонения от нормата са температурите в Източна Република България, в близост до Черно море (-1.4°C в Горен Чифлик, обл. Варна; -2.1°C в Ахтопол, обл. Бургас).

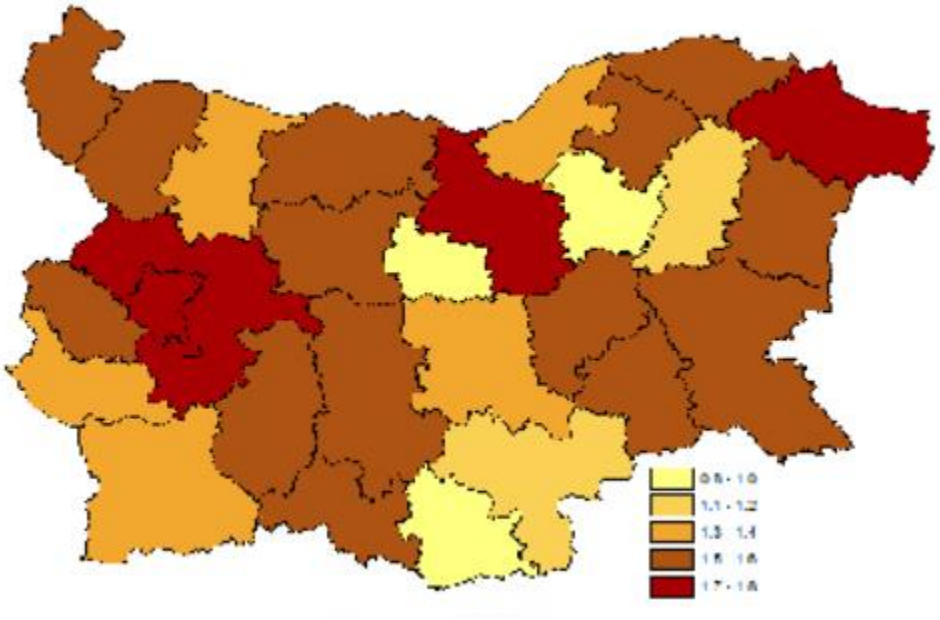

Фигура 2.1-3. *Отклонения на средната годишна температура на въздуха (°C) през 2018 г. спрямо климатичните норми 1961-1990 г. (Източник: НИМХ)*

По отношение на парниковите газове (ПГ) за периода 1988-2018 г., емисиите на основните парникови газове имат тенденция към намаляване. През 2018 г. са емитирани общи емисии на ПГ — 57 815.59 Gg CO_2-екв. или 50% от емисиите през базовата година (1988). Емисиите на парникови газове на човек от населението намаляват от 13.0 t CO_2- екв. през 1988 г. до 8.3 t CO_2-екв. през 2018 г. По този показател Република България се доближава до средния за Европейския съюз. Анализът на данните от националните инвентаризации за периода до 2018 г. показва, че емисиите на парникови газове са значително по-ниски в сравнение с базовата 1988 г. и в момента Република България има необходимия резерв, който осигурява изпълнение на ангажиментите, поети с подписването на Протокола от Киото.

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на страната е разделена на шест Района за оценка и управление на качеството на **атмосферния въздух** (РОУКАВ) – Столичен, Пловдив, Варна, Северен/Дунавски, Югозападен и Югоизточен, утвърдени със Заповед № 969/21.12.2013 г. на Министъра на околната среда и водите. Анализът на данните за качеството на атмосферния въздух (КАВ) се извършва по райони, като се отчита спецификата на всяко населено място, в което се извършва контрол.

Източник: ИАОС

Фигура 2.1-4. *Пунктове за мониторинг на КАВ на България*

Според Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда, през последните години в Националната Автоматизирана Система за Контрол Качеството на Атмосферния Въздух (*НАСККАВ*) са функционирали общо следните пунктове за мониторинг:

- през 2017 г. са функционирали общо 47 стационарни пункта - 33 АИС, 9 пункта с РП и последващ лабораторен анализ, 5 ДОАС системи, разположени в градовете Свищов, Никопол, Силистра, Бургас и Ст. Загора (*с. Ръжена*);

- през 2018 г. са функционирали общо 48 стационарни пункта - 34 АИС, 9 пункта с РП и последващ лабораторен анализ, 5 ДОАС системи, разположени в градовете Свищов, Никопол, Силистра, Бургас и Ст. Загора (*с. Ръжена*).

Съгласно данни от Националната автоматизирана система за контрол КАВ към Изпълнителната агенция по околна среда, през 2019 г. са функционирали общо 46 стационарни пункта.

В съответствие с анализите за състоянието на атмосферния въздух в страната може да се отделят следните замърсители, които са най-значими за КАВ. Това са ФПЧ$_{10}$, ФПЧ$_{2.5}$, ПАВ, SO_2 и NO_2.

Жилищният сектор, чрез битовото отопление е основния източник на замърсяване на атмосферния въздух с ФПЧ$_{10}$, ФПЧ$_{2.5}$ и ПАВ.

Пътното строителство / асфалтирането е втори по място сектор, който замърсява въздуха с ФПЧ$_{10}$ и ФПЧ$_{2.5}$.

Автомобилното движение е основния източник на замърсяване на атмосферния въздух с NO_2. Този сектор е причината за измерените наднормени нива на NO_2 в района на ПМ „ИАОС/Павлово“ на РОУКАВ Столична и ПМ „ЖК Тракия“ на РОУКАВ Пловдив.

По отношение на **повърхностните води**, водният потенциал на Република България се формира от оттока на вътрешните реки, подземните води и част от водите на река Дунав.

Повърхностните води обхващат речните, езерните и блатните води, като речните са основната част от водните ресурси на България. Сравнително малката площ на страната, близостта ѝ до Черно и Егейско море, както и комплексът от геолого-геоморфоложките особености, са причина реките в България да са къси и с малък средногодишен отток.

С приемането на Директива 2000/60/ЕО на европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите (Рамкова директива за водите (РДВ) 2000/60/ЕО) и прилагането ѝ в Република България чрез промените на Закона за водите, са поставени основите на изравняване на критериите по отношение контролирането, опазването и управлението на водите, включително повърхностните, не само в границите на страната, но и в границите на страните от Европейската общност. Освен това основните поречия се явяват и основни структури в общата система на басейново управление.

Във връзка с горното страната е поделена на 4 района за басейново управление съобразно критериите и изискванията, заложени в РДВ 2000/60/ЕО:

- Дунавски район за басейново управление с център Плевен;
- Черноморски район за басейново управление с център Варна;
- Източнобеломорски район за басейново управление с център Пловдив;
- Западнобеломорски район за басейново управление с център Благоевград.

Наличните водни ресурси се определят от климатичните условия, геоморфологията, земеползването и трансграничните водни потоци. Република България се отличава с относително значими пресни водни ресурси в сравнение с други европейски страни. През 2018 г. пресните водни ресурси на Република България се оценяват на 100 091.90 млн. m^3 или с 0.3% повече спрямо средномногогодишния обем (99 789.00 млн. $м^3$, 1981-2018 г.). Увеличението се дължи на по-големия вътрешен отток, но е незначително поради намаления приток от р. Дунав, който представлява 75.4% от възобновимите пресни ресурси на страната.

През 2018 г. водовземането от повърхностни източници се оценява на 4.9 млрд. m^3, което е с 6.1% по-малко от средногодишното за периода 2010-2017 г. Язовирните води през 2018 г. намаляват до 2.1 млрд. m^3, или с 9.8 по-малко спрямо тези за средногодишния период. Количеството на добитите подземни води през 2018 г. (566 млн. m^3) са близо до средногодишното равнище, но с 2.6% по-ниско спрямо 2017 г.

Въпреки намалението на абсолютните обеми, съотношението между водочерпенията от повърхностни и подземни водоизточници е относително постоянно, като повърхностните води осигуряват средногодишно около 90% от иззетата прясна вода за икономиката.

С най-голям дял е водата, използвана в индустриалния сектор – средногодишно 86% от общия обем (2010-2018 г.). През 2018 г. количеството на промишлената вода се оценява на 3 995 млн. m^3, от които 91% са води за охлаждане в енергетиката. На второ място по потребление е преработващата промишленост. През 2018 г. използваните води се оценяват на 225 млн. m^3, което е със 7.6% по-малко спрямо 2017 г., но с 5.4% над средногодишния обем (2010-2017 г.).

Използваната вода от сектор селско, горско и рибно стопанство съставлява средногодишно около 6.8% от общото водопoлзване (2010-2018 г.). През 2018 г.

количествата се оценяват на 312 млн. m^3, като най-значими са през 2015 г. (360 млн. m^3), а най-малки - през относително многоводната 2014 г. (289 млн. m^3). Равнището се определя основно от търсенето на вода за напояване, което зависи от вида на културите, засетите площи, както и от климатичните фактори. През 2018 г. използваната вода за напояване в сектора се оценява на 258 млн. m^3, основно за оризища.

Консумацията на вода в **сектора на услугите** през 2018 г. нараства до 87 млн. m^3 или с 19% над средногодишното количество (2010-2017 г.). Преобладаващата част от водите се осигуряват от ВиК (61.4%, 2010-2018).

Потреблението на вода **от домакинствата** в страната е относително устойчиво. Общото количество фактурираната от ВиК питейна вода през 2018 г. е 253 млн. m^3, което се равнява на средногодишното потребление – 99 л/ден средно на човек (2010-2017 г.). Сравнението по басейнови райони за управление на водите сочи, че през 2018 г. най-високо е потреблението на вода от домакинствата в Западнобеломорския район (110 л/чов./ден.), Дунавския район (105 л/чов./ден), а с най-ниско – Източнобеломорския район (89 л/чов./ден.).

Загубите на вода се формират основно във водоснабдителните сектори (ВиК и напоителни системи).

Управлението на крайбрежните води с цел постигане на добро екологично и химично състояние се извършва в рамките на Плана за управление на речните басейни 2016-2021 г. (изискване на Рамкова директива за водите 2000/60/ЕС), а управлението на териториалните води и изключителната икономическа зона (ИИЗ) на Република България и постигане на добро състояние на морската околна среда по 11 дескриптора (характеристики) се извършва чрез разработената Морска стратегия (изискване на Рамкова директива за морска стратегия (РДМС) 2008/56/ЕО).

По дефиниция, ИИЗ е морското пространство до 200 морски мили извън площта, прилежаща към териториалното море, в което крайбрежната държава упражнява своите права и суверенитет за целите на проучване и експлоатация, опазване и управление на природните ресурси, независимо дали живи или неживи, морското дъно, както и покриващите го води.

През 2000 г. е приет Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, с който се урежда правния режим на морските

пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на страната и кои пространства обхващат вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф и изключителната икономическа зона. Българската ИИЗ възлиза на 29 052 km^2, т.е. 6.8% от общата площ (421 638 km^2), а дължината на бреговата ивица – 414 km, т.е. 8.5% от общата дължина на бреговата ивица на Черно море (4 869 km Stanchev et al, 2011) – **Фигура 2.1-5.**

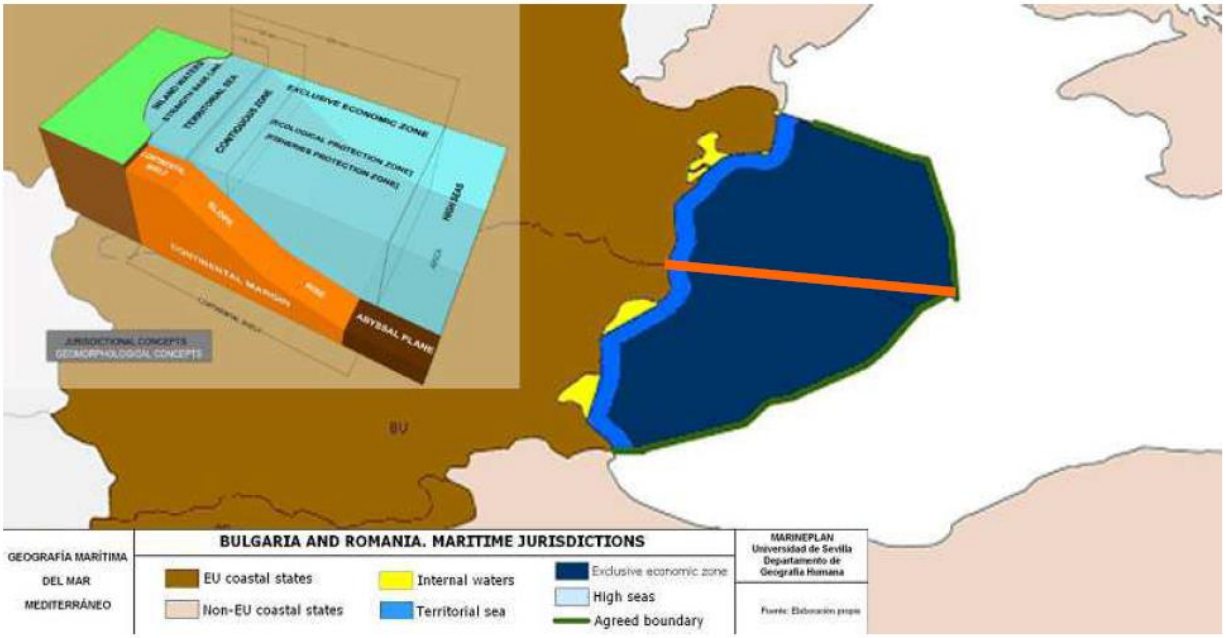

Фигура 2.1-5. *Карта на вътрешните, териториални води и изключителната икономическа зона (ИИЗ) на България и Румъния в Черно море*

Основните дейности, които оказват негативен ефект върху състоянието на морската околна среда се отнасят към следните икономически сектори: градски и промишлени ПСОВ и канализационни мрежи; земеделие; индустрия; корабоплаване; пристанища; рибарство и аквакултури; туризъм/ рекреационни спортове и други.

Влиянието на тези сектори върху морската среда се отразява в загуба на местообитания, намаляване на биоразнообразието, обогатяване с хранителни вещества, въвеждане на химични замърсители, физическо увреждане на морското дъно, внасяне на отпадъци и шум, и т.н.

Крайбрежните морски води обхващат акваторията от Черно море, която попада в границите на една морска миля от брега.

Подземните води представляват около 1/3 от водните ресурси в страната. По произход, физико-химични свойства и цели, за които се използват, подземните води в България се делят на три основни вида – пресни, минерални и високоминерализирани.

В периода 1999-2018 г. се наблюдава постепенно подобряване на качеството на подземните води за по-голяма част от показателите. Процентът на пунктовете, в които средногодишните стойности надвишават стандартите за качество (СК) на подземните води, показва тенденции на намаляване за всички показатели, с изключение на нитратите. За показателите манган, общо желязо, амониеви йони, нитритни йони, перманганатна окисляемост, фосфати и електропроводимост се наблюдават по-значителни тенденции към понижаване на процента пунктове с превишения на СК. При хлоридите не се наблюдава ясно изразена тенденция за 20 - годишния период.

Основен замърсител на подземните води са нитратите. През 2018 г. процента на пунктовете, в които се установяват наднормени стойности на средногодишните концентрации на нитрати е 11.5 % от общия брой пунктове за страната (което е по-ниско в сравнение с 2017 г. (12.4 %.), 2016 г. (13.93%) и 2015 г. (14.37%).

През периода 1998 до 2006 г. се установява наличие на триазинови пестициди (атразин, пропазин и симазин) в подземни водни тела, като от 2006 до 2012 г. се наблюдава изчистване на подземните води от тези замърсители, с изключение на атразин.

От анализа на данните за периода 2009-2018 г. за измерени водни нива в кладенци и измерени дебити на извори – преобладават добре изразени положителни тенденции на покачване, както в дебита на изворите (54%), така и в нивата на кладенците (48%) от всички наблюдавани пунктове. Отрицателни тенденциите на спадане на дебита на изворите и спадане на нивата на кладенците са установени в 37 % от изворите и в 38 % от кладенците. Без добре изразени тенденции на изменение (в състояние на относителна устойчивост) е дебитът на изворите в около 9% от наблюдаваните извори и нивата на подземните води в 14% от наблюдаваните кладенци.

По отношение на **земните недра** България е със сравнително малка площ, но с много разнообразен релеф. От север на юг и от запад на изток се редуват низини, равнини, котловини, ниски и високи планини, прорязани от речни долини. Многообразието от форми на релефа се дължи на взаимодействието на външните (екзогенни) и вътрешните (ендогенни) процеси и явления, проявявали се през дългото палеогеографско развитие на

нашите земи. Основните форми на релефа са се образували при действието на нагъвателните, разседните, вулканските и седиментационните процеси, особено през последния неотектонски етап от развитието на територията на страната.

В България са разпространени трите основни вида скали с различен произход и възраст – магмени (масивни), седиментни и метаморфни.

От физико-геоложките явления решаващо значение за нашата страна имат речната и овражна ерозия, свлачищата, срутищата, пропадането и сеизмичността, като през последните години климатичните изменения придобиват все по-голямо влияние върху геоложките процеси и явления.

Територията на България се характеризира с голямо разнообразие на **почвената покривка.** Според начина си на образуване почвите се делят на две основни групи: зонални и азонални. Първите се формират и развиват под влияние на хоризонталната (широчинната) и вертиклната (височинната) зоналност, а вторите – под въздействието на локални фактори: вид и състав на почвообразуващата скала, ниво и химичен състав на подпочвените води и др. Върху почвената покрива у нас особено силно е влиянието на антропогенния фактор, водещ до засилване на ерозионните процеси, засоляване, заблатяване, замърсяване с различни вещества и др.

Карта на типовете почви в България е представена на **Фигура 2.1-6**.

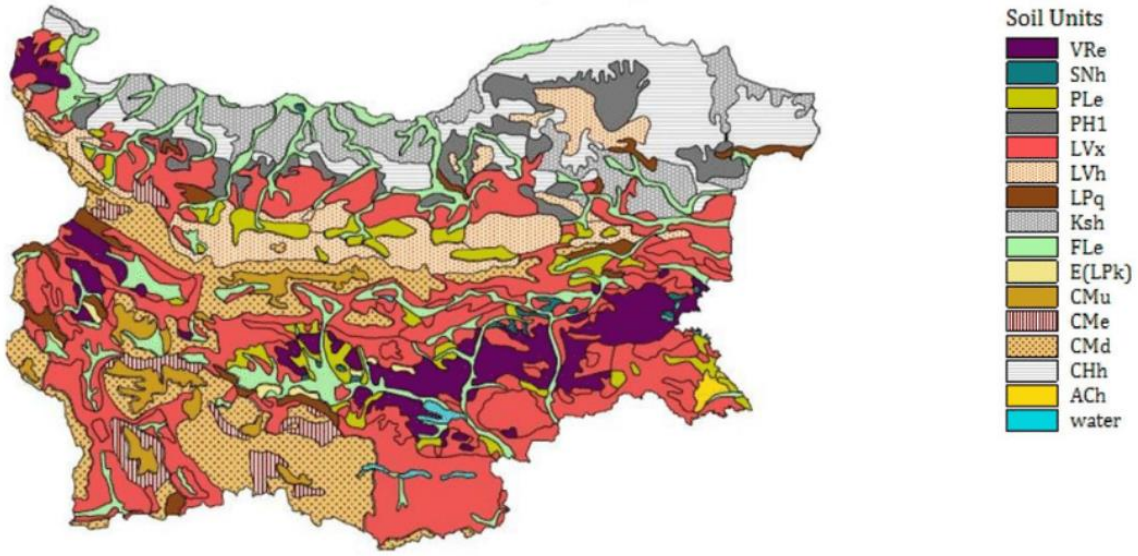

Фигура 2.1-6. *Почвена карта на България (Колчанов, 1994)*

VRe -Eutric Vertisols; SNh -Haplic Solonetz; PLe -Eutric Planosols; PHl -Luvic Phaeozems; LVx -Chromic Luvisols; LVh -Haplic Luvisols; LPq -Lithic Leptosols; KSh -Haplic Kastanozems; FLe -Eutric Fluvisols; LPk -Rendzic Leptosols ; CMu -Humic Cambisols; CMe -Eutric Cambisols ; CMd - Dystric Cambisols; CHh -Haplic Chernozems; ACh -Haplic Acrisols

Структурата на ползването на земята в България за периода 2010-2019 г. е променлива. Данни за функционално използване на земята по години е представена в **Таблица 2.1-1**.

Таблица 2.1-1. *Функционално използване на земята, ha*

Функционално използване	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Минно дело и депа за разтоварване	36648	37370	37167	31950	31355	31452	30954	30850	32080	32080
Селско стопанство и рибовъдство	5613052	5659672	5698442	5573156	5594471	5614178	5616694	5610353	5607182	5612534
Горско стопанство и защита на средата	3704405	370425	3706299	3844184	3855065	3866372	3866358	3866780	3871566	3871365
Промишленост, енергийно производство и търговия	67315	67 803	69 916	67148	66148	67146	67247	66740	67065	68065
Мрежи (плавателни,	190061	188100	187992	160262	156253	156430	154206	154370	153317	152926

Функционално използване	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
пътни, въздушни и др.)										
Администрация и местно управление	26262	26070	26070	24590	24490	24286	24286	23992	23941	23851
Армия	46508	48539	48437	49238	49338	47522	47522	47827	47760	47664
Образование, култура и култови места	11806	9908	9908	9088	8592	8592	8592	8592	8498	8499
Здравни и социални центрове, спорт и развлечения	42953	43275	43482	44135	44824	44925	44920	45018	45119	45106
Индивидуални и колективни жилища	284151	282392	281795	270937	271058	271054	270758	269382	268635	267912
Не се използват или временно не се използват, нямат специално предназначение	1077029	1032804	990682	1025502	998596	968233	968653	976186	975026	970189

(*Източник: БАНСИК 2019* г.)

През 2019 г. площта със селскостопанско предназначение (ПССП) е 5 222 925 ha и представлява 47.1% от територията на страната. От ПССП - използваната земеделска площ (ИЗП) заема площ 5 037 470 ha през 2019, като се наблюдава увеличение с 0.1% спрямо предходната 2018 година (5 030 27 ha).

Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, съдържание на тежки метали и металоиди, и устойчиви органични замърсители.

Около 85 % от почвите в страната са засегнати от процеси на ерозия, а около 30 % от тях са подложени на ветрова ерозия.

На територията на страната към са регистрирани 2 170 бр. свлачища с обща площ около 21 758,2 ha, като от тях: активни/периодично активни свлачища на територията на страната са 851 бр. Тенденцията през 2018 г. е за увеличаване на броя на нововъзникналите свлачища спрямо 2017 г.

Геологичната история на страната, релефът, включващ планините със силно разчленена топография, речните долини и котловинни полета, влиянието на морските

басейни на Черно море и Средиземно море обуславят разнообразен климат и създават условия за богата флора и разнообразна **растителност**. В състава на естествената растителност са установени около 12 400 растения, като най-значително е видовото разнообразие на водораслите (около 4 000 вида). След тях по брой се нареждат семенните растения – голосеменни и покритосеменни, представени от около 3 500 вида. Следват гъби, мъхове, лишеи, папратовидни. В Червена книга на Република България Том I – Растения и гъби (2011), са включени общо 810 вида;

В България са установени близо 30 000 **животински вида**. Българската фауна включва 94 вида бозайници, 382 птици, 38 влечуги, 23 земноводни, 207 черноморски и сладководни риби, около 27 000 насекоми и други безгръбначни.

В резултат на антропогенния натиск, през последните няколко десетилетия редица български видове са намалели до степен на изчезване. В редица случаи стопанската дейност е оказала негативно въздействие върху видовете и природните местообитания.

Определени растителни и животински видове се защитават чрез обявяването на **защитени зони** по Закона за биологичното разнообразие и защитени територии по Закона за защитените територии. Биологичното разнообразие се опазва и на ниво вид чрез включването на видове в различни национални и международни документи.

До 2018 г. са в сила утвърдени от министъра на околната среда и водите повече от 50 Плана за действие за опазване на видове в Република България.

Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за местообитанията или Директива 92/43/ЕИО) и Директива 2009/147/ЕО относно опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците или Директива 2009/147/ЕО). В България двете директиви са транспонирани в Закона за биологичното разнообразие.

Защитените зони са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците.

В Република България категориите **защитени територии**, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление се уреждат със *Закона за защитените територии (ЗЗТ) (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г.)*. Режимите за опазване и управление на защитените територии, освен от ЗЗТ, се определят и от заповедта за обявяване и плана за управление. Защитените територии, обявени по ЗЗТ, представляват национално и общочовешко богатство и специална форма на опазване на природата, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото.

ЗЗТ определя шест категории ЗТ, съобразени със съвременните международни изисквания (категориите на IUCN) и категории, различаващи се по състояние и степен на съхраненост на природните елементи, цел и режим на управление:

- Резерват (категория Ia на IUCN) – образци от естествени екосистеми, включващи характерни и/или забележителни диви растителни и животински видове, както и местообитанията им.
- Национален парк (категория II на IUCN) – територии, които включват естествени екосистеми с голямо разнообразие на растителни и животински видове и местообитания, с характерни и забележителни ландшафти и обекти на неживата природа.
- Природна забележителност (категория III на IUCN) – характерни или забележителни обекти на неживата и живата природа.
- Поддържан резерват (категория IV на IUCN) – територии с екосистеми, включващи редки и/или застрашени диви растителни и животински видове, както и местообитанията им.
- Природен парк (категория IV или V на IUCN) – територии, включващи разнообразни екосистеми с многообразие на растителни и животински видове, както и на техните местообитания, характерни забележителни ландшафти и обекти на неживата природа.

- Защитена местност (категория IV и/или V на IUCN) – територии с характерни или забележителни ландшафти и местообитания на застрашени, редки или уязвими растителни и животински видове и съобщества.

Към ноември, 2019 г. в България са обявени 1 017 защитени територии, които обхващат приблизително 5.27% от територията на страната. Защитените територии са разпределени в следните категории, съгласно ЗЗТ: 55 резервата, 3 национални парка, 344 природни забележителности, 35 поддържани резервата, 11 природни парка и 569 защитени местности, с обща площ от близо 584 885.99 ha.

Разпределението на защитените територии в страната е изобразено на **Фигура 2.1-7**.

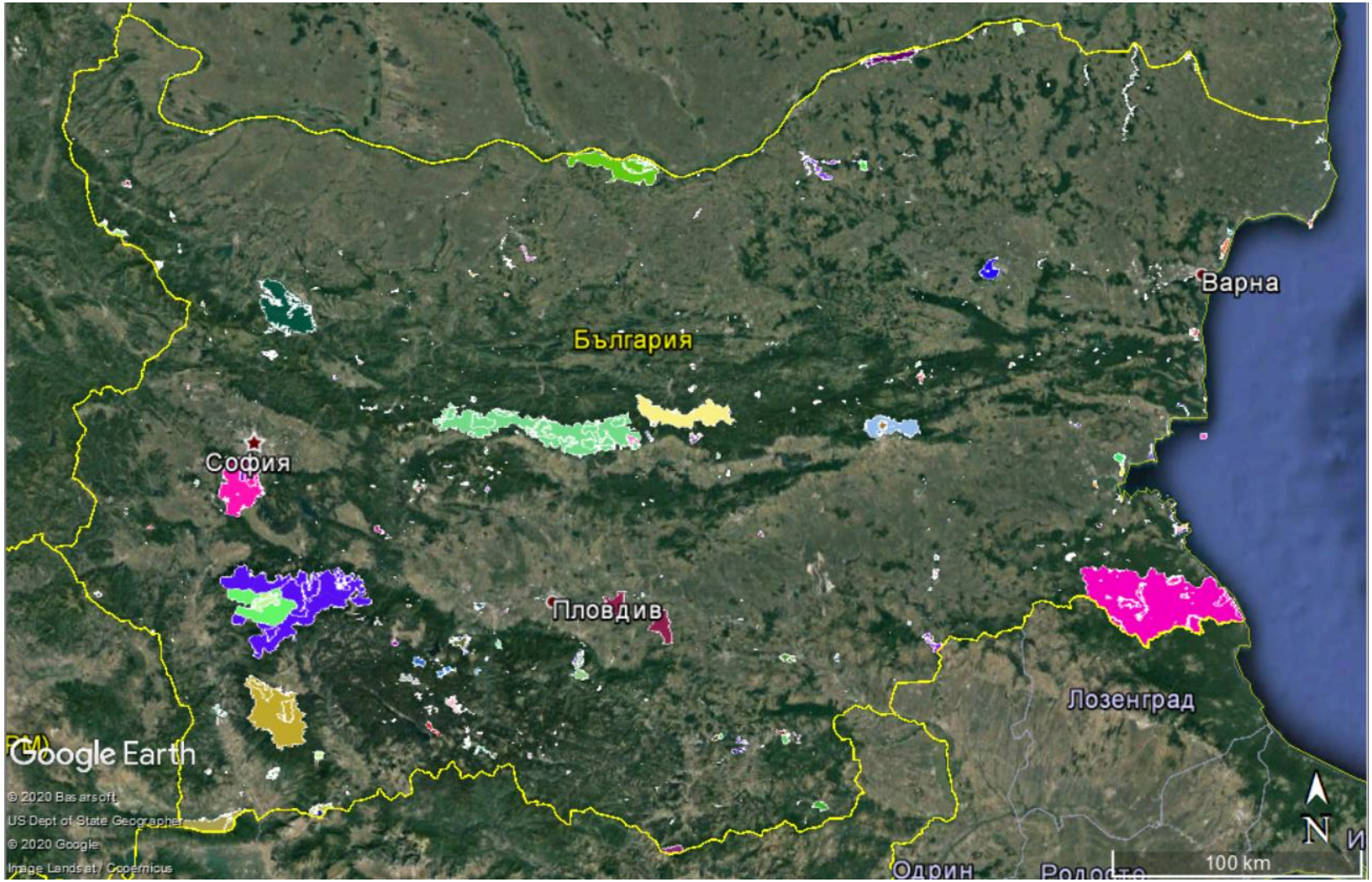

Фигура 2.1-7. *Карта със защитените територии (маркирани в различен цвят) на територията на Република България*

(източник на пространствените данни: ИАОС – Регистър на защитените територии и защитените зони в България – Защитени територии)

В Националната екологична мрежа, приоритетно са включени КОРИНЕ места (12.6% от територията на България), Рамсарски места (11 влажни зони, близо 0.45 % от територията на страната), важни места за растенията (125 ВМР) и орнитологични важни места (114 ОВМ).

Определени територии от страната получават специфичен статут и във връзка с присъединяването на България и към други конвенции, споразумения и пр., вкл. Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО, Програма „Човекът и биосферата“ на ЮНЕСКО и други.

Ландшафтът е природен ресурс, който е неразривно свързан с обществото. Той има изключително значение за икономическия растеж на всяка страна. Изключителните и разпознаваеми ландшафти представляват основата не само на европейската, но и на българската идентичност.

За страната има разработени две ландшафтни класификации, типологична и регионална, със съответни карти към тях (Петров, 1997). При типологична класификация ландшафтните комплекси се класифицират по хомогенност и аналогия между тях. Съставената типологична ландшафтна карта на България е в М 1: 400 000. Тя съдържа 4 класа, обхващащи 13 типа с 30 подтипа, 78 групи и над 7 500 вида ландшафти (**Фигура 2.1-8**).

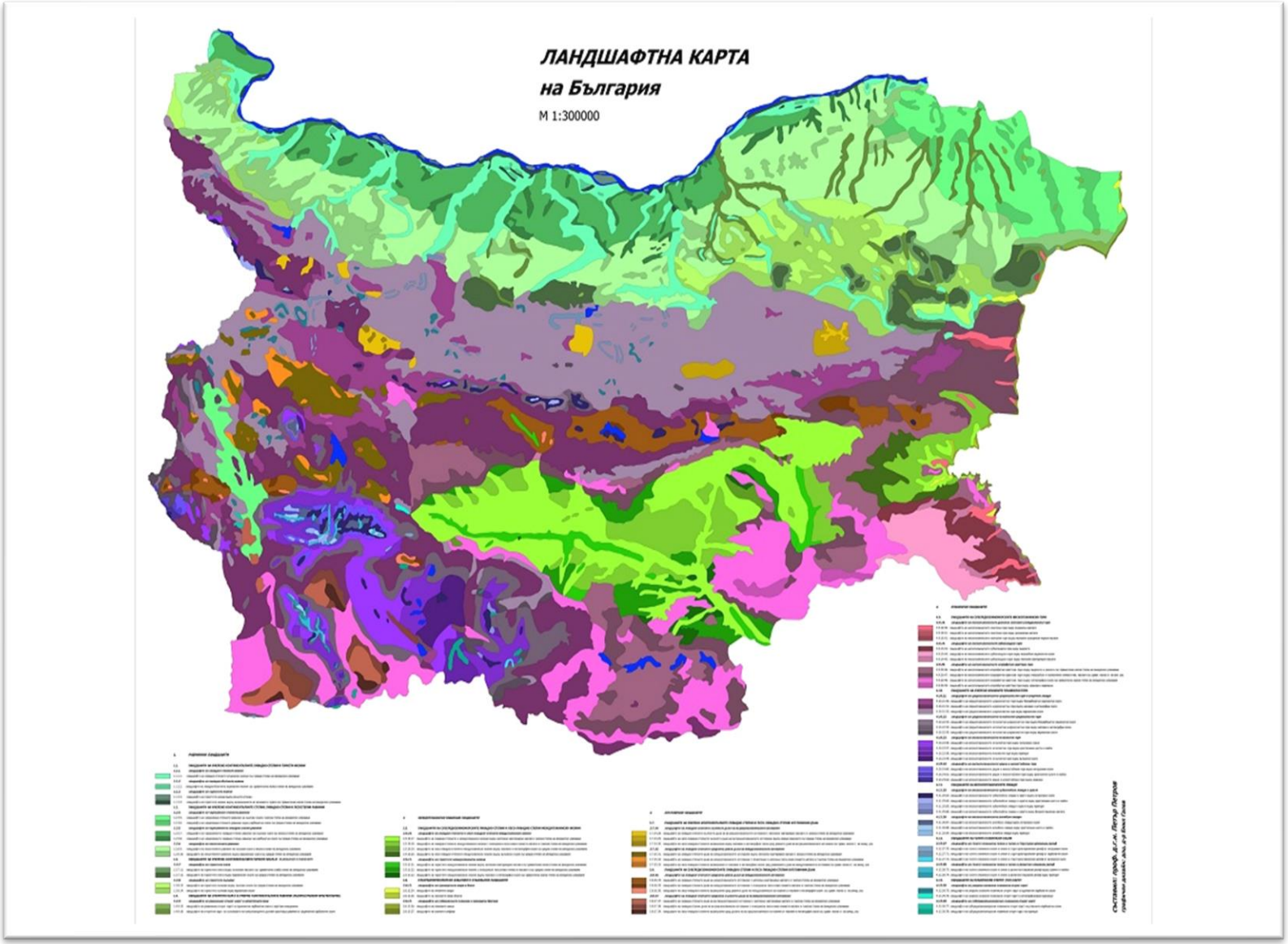

Фигура 2.1-8. *Типологична ландшафтна карта на България*

При регионалната ландшафтна класификация таксономичните единици са 3 - област, подобласт и район. Ландшафтните *области* са определени по преобладаващите класове ландшафти. В равнинните територии *подобластите* са определени от съчетания на типове или подтипове ландшафти, а ландшафтните *райони* - от преобладаващите групи ландшафти. В планинските територии ландшафтните *подобласти* и *райони* са определени от височинната ландшафтна поясност. Определени са 4 области, 24 подобласти и 127 ландшафтни района. Съставена е и карта на регионалното ландшафтно райониране в М 1:400 000 (**Фигура 2.1-9**).

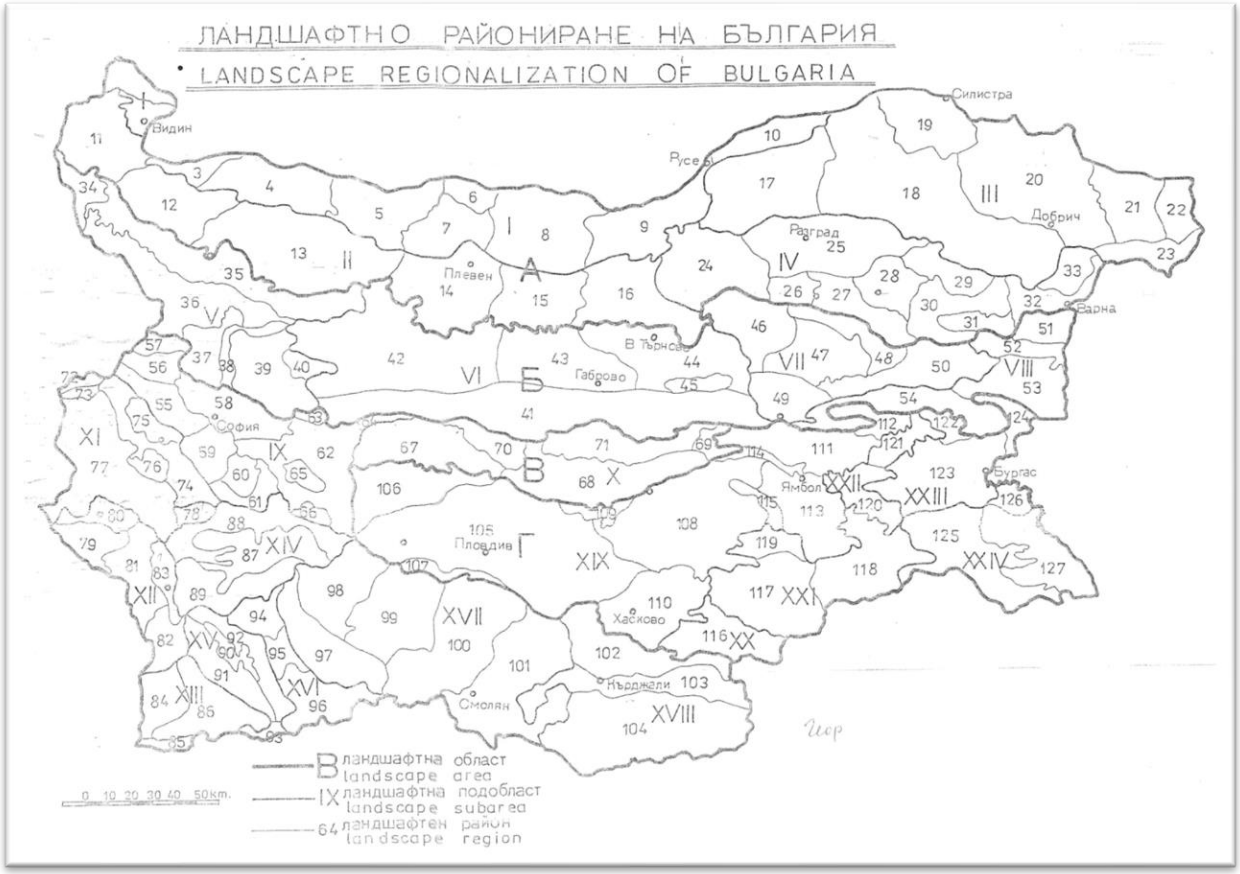

Фигура 2.1-9. *Регионална ландшафтна карта на България*

Ландшафтът е подложен на процес на ускорена трансформация, дължаща се на фактори като: развитието в земеделието, горското стопанство, индустрията, добива на минерали, регионално и градско планиране, транспорт, инфраструктура, туризъм и отдих.

Материалните активи в контекста на ПОС 2021-2027 г. се разглеждат като дълготрайни и краткотрайни материални активи, свързани с предвижданията на програмата – това са материалните активи, свързани с управление на водите (ВиК инфраструктура, в т.ч. пречистване на отпадъчните води), управление на отпадъците (съоръжения и инфраструктура), биологично разнообразие (като активи се разглеждат териториите на защитени зони и защитени територии, както и инфраструктурата в тях свързана с опазването им и поддържането им), риск и изменение на климата (инфраструктура и съоръжения за превенция на риска от наводнения и бедствия) и въздух (източници на емисии на вредни вещества).

Налице е остра необходимост от предприемане на мерки за ограничаване на емисиите на фини прахови частици – инвестиции в материални активи, като отоплителни уреди (подмяна с уреди, които отделят по-малко емисии), в електромобилността, в системите за мониторинг, в зелени пояси.

Законът за културното наследство (ЗКН) урежда опазването и закрилата на **културното наследство** на Република България. Съгласно ЗКН, културното наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност.

На територията на страната регистрираните недвижими паметници на културата са около 40 000 обекта. Първите български обекти са вписани в Листата на ЮНЕСКО през 1979 г.

Основни източници на **шум** в околната среда са: транспортните потоци на автомобилния и релсов транспорт, въздушния транспорт и някои локални обекти – промишлени предприятия, депа за отпадъци, ПСОВ, паркинги и др. Водещи по рискова шумова експозиция на населението са градовете София, Пловдив, Бургас, Стара Загора, Русе.

Измерванията на шумовите нива през 2017 г. показват, че регламентираните допустими шумови нива са превишени 70.94% от контролните пунктове в страната. Относителният дял на пунктовете с превишени нива не е променен съществено в сравнение с 2016 г., през която са били 73.34%.

98.97% от проверените през 2017 г. различни промишлени източници на шум на територията на цялата страна, отговарят на нормативните изисквания. РИОСВ отчитат, че от проверените 389 промишлени източника по отношение на излъчвания от тях шум в околната среда, само при 4 са констатирани отклонения от нормативните изисквания, за което са им дадени предписания.

Анализът на данните показва неблагоприятна тенденция за нарастване на броя на пунктовете със сравнително високите шумови нива от диапазона (63-67) dB(A), с 2%. В този диапазон се намират 37.19% от общия брой контролирани зони, което е най-висока стойност, изразена в процентно съотношение, за разглеждания период 2006-2017 г. Резултатите, попадащи в този диапазон, са от измервания предимно в зони, подлежащи на усилена шумозащита и централни градски части, за които граничните стойности са съответно от 40 до 60 dB(A).

През последните години се наблюдава запазване на някои положителни тенденции – продължава да намалява броя на пунктовете, попадащи в диапазона на високите шумови нива (73-77) dB(A).

През 2017 г. Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон не е регистрирала повишени стойности, различни от характерните за пунктовете на мониторинговите станции.

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да генериарт големи количества отпадъци. Необходими са големи и разнородни усилия за предотвратяване на образуването им. Отпадъците представляват и загуба на суровинни (материални) ресурси, а в същото време имат и потенциал като енергийни източници. Прилагането на дейностите по третиране на отпадъци като повторна употреба и рециклиране са благоприятни за околната среда, водещи до отклоняване на отпадъци от депата.

Общото количество на образувани отпадъци през 2017 г. (без образуваните отпадъци по икономически дейности от „*Растениевъдство, животновъдство и лов; Спомагателни дейности; Горско стопанство; Рибно стопанство,, и „Добивна промишленост“*) е 20 693 kt (128 kt опасни и 15 340 kt неопасни, в т.ч. 3 080 kt битови).

През 2017 г. в България е отбелязано увеличение на генерирането на битови отпадъци, но и тяхното рециклиране на битовите (включително компостирането) отбелязва леко повишение до 35%.

Общото количество на докладваните образувани неопасни утайки в страната за 2018 г. е 53 082.62 t/сухо в-во. През същата година оползотворени в земеделието са около 56% от общо образуваните утайки в страната. Вижда се тенденцията за намаляване на депонирането и увеличаване на методите за оползотворяване чрез влагане в земеделието и рекултивация.

През 2018 г. в страната са материално рециклирани 300 419 t отпадъци от опаковки. Общата постигната цел на рециклиране е 60.40%. През същата година страната е постигнала целите за оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки (по материали), както следва:

- Отпадъци от пластмасови опаковки – 59%, при нормативно заложени – 22.5%;
- Отпадъци от хартиени и картонени опаковки – 63%, при нормативно заложени - 60%;
- Отпадъци от метални опаковки – 81%-при нормативно заложени - 50%;
- Отпадъци от дървени опаковки – 21%, при нормативно заложени - 15%;
- Отпадъци от стъклени опаковки – 78%, при нормативно заложени - 60%.

Изпълнявайки ангажиментите по постигане на заложените в Европейското законодателство цели, България предприема стъпки за трансформиране на икономиката си от линейна към кръгова. Една от тези стъпки е разработването на „Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България“ за периода 2021 – 2027 г.

Здравословното състояние и здравният статус на населението е интегрален показател за социално-икономическото развитие на страната, качеството на живота на населението и качеството на развитие на човешкия капитал. Едновременното въздействие на значителен брой фактори като: пол, възраст, образование, трудова заетост и условия на труд, местоживеене, здравна култура, здравни традиции и нагласи, състояние на здравната система и степен на развитие на условия за равен достъп до здравни услуги за всички, определят характера на общия здравен статус на населението.

Установени са трайни тенденции: за прогресивно намаляване на населението, с основна причина – засилена емиграция извън страната; на демографско остаряване на населението и на ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст. Водеща причина за умиранията остават болестите на органите на кръвообращението и новообразуванията.

Съгласно констатациите на Здравен профил на страната 2019 г., издание на Европейската комисия (с актуалност на данните - 2017 г.) България отчита най-ниска средна продължителност на живота от 2000 г. насам.

Най-сериозни от рисковите фактори на околната среда са влошеното качество на атмосферния въздух, наднормените шумови нива и проблемите по гарантиране на води за питейно-битови нужди с необходимото качество и количество. Проектът на ПОС 2021-2027 г. пряко адресира влошеното качество на атмосферния въздух, установените проблеми по отношение на питейните води, фактор отпадъци – т.к. за всеки от тези фактори е предвиден приоритет в проекта на ПОС. Отношение имат и шумът (предвид, че част от интервенциите по ПОС имат отношение към ограничаването на шума – напр. подмяната на остарелия автомобилен парк, насърчаване на електромобилността).

2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПОС 2021-2027 г.

В следващата таблица е разгледано евентуалното развитие на околната среда без прилагането на ПОС 2021-2027 г., т.е. при така нар. „нулева алтернатива“.

Компонент/Фактор на околната среда	Развитие без прилагане на ПОС 2021-2027 г.
Климат и климатични изменения	По данни от НИМХ-БАН, през последните две десетилетия се наблюдава положителна аномалия на средната годишна температура спрямо климатичната норма на базисния период. Климатът е сложна система, влияеща се от редица фактори, измежду които е и количеството на парникови газове в атмосферата, което зависи от емисиите им в атмосферата на глобално ниво. Затова би могло да се очаква, че без реализирането на предвидените в ПОС 2021-2027 г. мерки, тенденцията към повишаване на средногодишната температура в страната ни ще продължи и през следващите години.

Компонент/Фактор на околната среда	Развитие без прилагане на ПОС 2021-2027 г.
Атмосферен въздух	В случай, че не се реализират мерките по ПОС 2021-2027 г., се очаква влошаване на КАВ в страната. От една страна е възможно да се запазят наднормените нива на замърсителите: - ФПЧ$_{10}$ и ПАВ в цялата страна; - ФПЧ$_{2.5}$ в РОУКАВ Столична, РОУКАВ Северен и РОУКАВ Югозападен; - SO_2 в гр. Перник; - NO_2 в РОУКАВ Столична и РОУКАВ Пловдив. От друга страна с промяната от 2020 г. на нормата за ФПЧ$_{2.5}$ – от 25 на 20 μg/m^3 се очаква и утежняване на положението в РОУКАВ Северен и РОУКАВ Югозападен, където през целия период на анализа са измерени стойности на ФПЧ$_{2.5}$ около и над 20 μg/m^3. Още повече, в РОУКАВ Югоизточен, където до момента не са регистрирани наднормени нива на СГК, е възможно от 2020 г. да не постигат установените норми, тъй като там регистрираните нива са около и малко над 20 μg/m^3.
Повърхностни води	Без прилагане на мерките по ПОС 2021-2027 г. вероятността да се запази съществуващото състояние на повърхностните води е висока, няма да се постигнат целите за подобряване на състоянието на водните тела, залегнали в ПУРБ, както и за подобряване ефективността на водопълването за питейно-битово водоснабдяване на населените места, като ще продължи натиска върху повърхностните води и водоизточниците за питейни води. Това ще се случи в резултат на пропуснатите ползи за водите от предвижданията на Приоритет „Води“ по програмата.
Подземни води	Без прилагане на мерките по ПОС 2021-2027 г. ще се запази съществуващото състояние на подземните води, като е възможно влошаване на състоянието на компонента и ще се запази натиска върху подземните води и водоизточниците за питейни води. Това ще се случи в резултат на пропуснатите ползи за водите от предвижданията на Приоритет: „Води“ по програмата.

Компонент/Фактор на околната среда	Развитие без прилагане на ПОС 2021-2027 г.
Земни недра	Неприлагането на мерките по ПОС 2021-2027 г. не се очаква да повлияе върху състоянието на земните недра.
Почви и земеползване	Без реализирането на мерките по ПОС 2021-2027 г. ще се запазят текущите тенденции по отношение на състоянието на почвите.
Биологично разнообразие – растителност, гъби и животинския свят	При неизпълнение на заложеното в програмата, ще се запазят определените рискове и съществуващи заплахи пред опазването на биологичното разнообразие. Природозащитното състояние на видовете ще се влоши или запази на настоящото си ниво.
Защитени зони и защитени територии	При неизпълнение на заложеното в програмата, видовете и природните местообитания, предмет на опазване в защитените зони и защитените територии, няма да получат подкрепа за подобряване/съхраняване на природозащитния си статус, което ще доведе до запазване или дори засилване на определени рискове. Така природозащитното състояние на видовете и типовете природни местообитания ще се влоши или запази на настоящето си ниво. Същото може да се отнесе и към цялостното състояние на екосистемите и околната среда в защитените територии и защитените зони, в които ще се запазят съществуващите рискове от влошаване на отделни компоненти и фактори, включително замърсяване на водите, въздуха и пр.
Ландшафт	По отношение на ландшафта, не се очакват значителни въздействия и промени в наблюдаваните към момента тенденции, ако ПОС 2021-2027 г. не бъде приложена. Но нереализирането на програмата би означавало риск за компоненти на околната среда, което може да доведе до преки и косвени отрицателни въздействия върху ландшафтите.
Материални активи	Състоянието на материалните активи, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г., ясно показва необходимостта от инвестиции в материални активи за подобряване опазването и управлението на водите; управление на отпадъците; опазване и възстановяване на биологичното разнообразие; превенция на риска от бедствия, свързани с изменението на

Компонент/Фактор на околната среда	Развитие без прилагане на ПОС 2021-2027 г.
	климата; подобряване качеството на въздуха. В случай, че не се приложат мерките по ПОС 2021-2027 г., ще се пропусне възможността за подпомагане на инвестициите в описаните сектори, което ще затрудни/доведе до невъзможност за изпълнение на целите, в т.ч. произтичащи от законодателството на ЕС, за тях.
Културно-историческо наследство	Неприлагането на мерките по ПОС 2021-2027 г. няма да повлияе върху културно-историческото, архитектурното и археологическото наследство.
Вредни физични фактори	Вредните физични фактори нямат пряко обвързване в проекта на ПОС 2021-2027 г., но част от приоритетите на програмата и допустимите мерки – напр. по приоритет „ВЪЗДУХ“ са с принос за ограничаване на шума, и конкретно от транспорта – това са допустимите мерки за стимулиране на електромобилността и изграждане на зелени пояси. В тази връзка, „нулевата“ алтернатива не носи положителен ефект, за разлика от алтернативата за реализиране на програмата.
Отпадъци	Неприлагането на мерките по ПОС 2021-2027 г. ще доведе до: • Застой в прехода от линейна към кръгова икономика; • Липса на развитие на предотвратяването на образуване на отпадъците; • Трудности при разширяване в обхвата на 82 общини, които изобщо нямат разделно събиране; • Продължаване на заплащането на таксите за събиране на отпадъци в зависимост от стойността на недвижимия имот, а не в зависимост от количеството на генерираните отпадъци; • Трудности или невъвеждане на разделно събиране, тип „от врата на врата“ за всички потоци отпадъци; • Липса на стимули за постигане на целите по отношение на отпадъците; • Трудности при прилагане на европейското законодателство за отпадъците на национално ниво;

Компонент/Фактор на околната среда	Развитие без прилагане на ПОС 2021-2027 г.
	• Развитие по инерция, което няма да доведе до увеличаване използването на суровинния и енергийния ресурс, който отпадъците имат.
Здравно състояние на населението	Отказът от реализация на мерките по програмата ще има като цяло значително отрицателно въздействие по отношение на населението и човешкото здраве – най-вече ще продължат проблемите по отношение на качеството и количеството на питейните води, влошеното качество на атмосферния въздух, поради недостига на бюджетни средства за разрешаването на тези проблеми. Отрицателно ще е въздействието и върху останалите компоненти и фактори на средата, имащи отношение към човешкото здраве – почви, шум, отпадъци и др.

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПОС 2021-2027 г.

Въз основа на характеристиката на аспектите на околната среда към момента (направена в т. 2 на ДЕО), в тази точка е обърнато внимание на онези територии, които ще са най-значително засегнати от ПОС 2021-2027 г. Подробно са разгледани чувствителни територии, като защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“, населени места и други обекти, подлежащи на здравна защита, санитарно-охранителни зони около водоизточници, зони с риск от наводнения и др. Анализът на възможното значително засягане на територии от реализирането на програмата е направен по компоненти и фактори на средата.

Климат и климатични изменения

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. идентифицира пет основни приоритета за сектор „околна среда“ за посочения програмен период. Тези приоритети подлежат на подкрепа по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове, това са: „Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“. Компонент климат и климатични изменения се включва в Приоритет 4 „Риск и изменение на климата“.

Териториалният обхват на ПОС 2021-2027 г. е национален – обхваща територията на цялата страна. Програмата не предвижда мерки, които да са териториално обвързани и

ориентирани, така че да може да се определи конкретно значително въздействие, в т.ч. значително засягане на територии по отношение на климат и климатични изменения.

Тъй като идентифицираните мерки са с пряко и непряко положително въздействие върху климата и климатичните изменения, изпълнението им ще доведе до предотвратяване и/или ограничаване на констатирани проблеми във връзка с климата и климатичните изменения. Не се очаква значително отрицателно засягане на територии по отношение на климата и климатичните изменения.

Атмосферен въздух

Приоритетите, които ще доведат до пряко подобряване на КАВ в страната са:

Приоритет 2 / Отпадъци – чрез прехода към кръговата икономика и намаляване на площите, заети с депонирани отпадъци, ще се подобри КАВ в районите около инсталациите за обезвреждане на отпадъци чрез депониране. Подобряването на КАВ се изразява в намаляване на транспорта до и от тези инсталации, намаляване на замърсителите, които се отделят от откритите площи – вкл. миризми.

Приоритет 3 / Биологично разнообразие – ефектът е косвен и се изразява в запазване и подобряване на „зелената инфраструктура“ в страната, която е естественият филтър за замърсителите в атмосферния въздух.

Приоритет 4 / Риск и изменение на климата – и тук ефектът ще е косвен. Превенцията и защита при процеси, свързани с движение на земни маси (*свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр.*) е възможно да доведе и до намаляване на вятърната ерозия, която е източник на замърсяване на атмосферния въздух с ФПЧ. Превантивното справяне с природни бедствия пряко ще доведе и до ограничаване на неорганизираните емисии, които се отделят в атмосферата.

Приоритет 5 / Въздух – всички мерки предвидени към този приоритет имат пряко и косвено значение за подобряване на КАВ в страната. Поетапната подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво е предпоставка за частично подобряване на КАВ в страната. Ще се постигне задоволително КАВ в районите с наднормени за момента нива на ФПЧ$_{10}$, ФПЧ$_{2.5}$ и ПАВ. Очаква се да се постигне и задоволително КАВ и в гр. Перник по отношение на показателя SO_2, тъй като основната причина за наднормените нива там е битовото отопление на твърдо гориво. Поетапната подмяна на остарелия автомобилен парк с електрически автомобили ще доведе и до снижаване на още един проблемен за РОУКАВ

Столична и РОУКАВ Пловдив показател – азотните оксиди. Изграждането на „зелени пояси/зони“ ще има положителен косвен ефект върху КАВ, чрез намаляването на нивата на замърсителите. Гъстите насаждения от храсти и дървета в и около градските райони поглъщат огромни количества прах и замърсители на въздуха.

По отношение на **Приоритет 1 / Води** са възможни косвени положителни и отрицателни въздействия. Отрицателните се изразяват в локално запрашване на въздуха от изкопно-насипните дейности при изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктурата. Тези въздействия са временни и локални, и не може да повлияят значимо за влошаване на КАВ. Положителните въздействия се изразяват в намаляване на случаите на аварии и многократно извършване на изкопно насипни работи в районите с остаряла инфраструктура. Предотвратява се и възможността за разбиване на пътните настилки в районите на авариите и вторичен унос от автомобилите преминаващи след това по разбитото пътно платно.

Прилагането на мерките по ПОС 2021-2027 г. ще доведе до пряко подобряване на КАВ във всички РОУКАВ в страната. Прилагането конкретно на Приоритет 5 е насочено към всички проблемни за страната замърсители - ФПЧ$_{10}$, ФПЧ$_{2.5}$, ПАВ и NO_2, и в по-малка степен към SO_2.

Реализирането на програмата не е свързано с отрицателно значително засягане на територии по отношение на КАВ.

Води

Основните характеристики и състоянието на повърхностните и подземните води е описано в т. 2.1 от настоящата Екологична оценка (ЕО). Състоянието на водите ще бъде положително засегнато от реализирането на ПОС 2021-2027 г., още повече че първият от идентифицираните пет основни приоритета на програмата е именно „Води“.

В програмата се обръща специално внимание на мерките от Плановете за управление на речните басейни за подобряване на състоянието на водите. Реализацията на програмата, допринася за постигане на основните цели за състоянието на водите, заложени в РДВ 2000/60/ЕО. ПОС 2021-2027 г. отразява и други допустими мерки, финансирането на които са с положителен принос при решаването на проблема за подобряване състоянието на водите на територията на страната.

С оглед казаното по-горе става ясно, че реализацията на мерките от проекта на ПОС 2021-2027 г. ще има положително въздействие върху територии, в които ще се реализират проекти от програмата, а също и за водните тела от поречието, следващи след това, в което са изпълнени проекти по програмата.

ПОС 2021-2017 г. не е свързана с отрицателно засягане на водни обекти, а напротив – създава условия, които да допринесат за подобряване състоянието на такива.

Земни недра

ПОС 2021-2027 г. е приложима за цялата територия на страната. Програмата не предвижда мерки, които да са териториално обвързани и ориентирани, така че да може да се определи конкретна засегната територия по отношение на земните недра, но идентифицираните като допустими мерки по програмата не предполагат значително отрицателно засягане на компонента.

Почви и земеползване

ПОС 2021-2027 г. е приложима за цялата територия на страната. ПОС 2021-2027 г. не предвижда мерки, които да са териториално обвързани и ориентирани, така че да може да се определи конкретна засегната територия по отношение на почвите и земеползването.

Пряко и положително въздействие върху почвите ще се окаже при реализиране следните мерки: развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране и намаляване на количествата на депонираните отпадъци (Приоритет 2: „Отпадъци“); при прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр., както и мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (Приоритет 4: „Риск и изменение на климата“). Еднократно ще се окаже пряко отрицателно въздействие върху почвите с реализирането на дейностите, свързани с ВиК-инфраструктурата (Приоритет 1: „Води“).

Косвено и положително въздействие върху почвите ще окаже реализирането на предвидените мерки, свързани с подобряване на състоянието на водите (Приоритет 1), мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта (Приоритет 5: „Въздух“). Инвестициите в канализационната мрежа по ПОС 2021-2027 г. ще окажат пряко положително въздействие върху почвите в следствие на намаляване на инфилтрацията от отпадъчните води.

Допустимите мерки по отделните приоритети не се очаква да доведат до значително отрицателно засягане на почвите.

Биологично разнообразие – растителност, гъби и животински свят

Значително негативно въздействие, по отношение състоянието на биологичното разнообразие не се очаква. „Биологичното разнообразие“ е една от приоритетните области на програмата за съответния период. Заложените мерки са с пряко и непряко положително въздействие върху биологичното разнообразие, включително състоянието на растителността, природните местообитания, гъбите и животинския свят. Изпълнението на заложеното във вариантите на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. ще доведе до предотвратяване и/или ограничаване на констатирани заплахи и проблеми за опазването на биологичното разнообразие и околната среда като цяло.

Вероятно отрицателно локално и в много от случаите обратимо въздействие, е възможно при извършването на строителните дейности по изграждане на ВиК инфраструктурата в територии, ценни по отношение на биоразнообразието.

Защитени зони и защитени територии

Негативно въздействие, по отношение състоянието на защитените територии и защитените зони, не се очаква. „Биологичното разнообразие“ е една от приоритетните области на Програмата за съответния период, като е поставен акцент върху мрежата Натура 2000. Заложените мерки са с пряко и непряко положително въздействие върху цялостното състояние на обектите от Националната екологична мрежа. Очаква се в резултат от изпълнението на заложените мерки да се подобри състоянието на природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитените зони, както и на биологичното разнообразие като цяло, включително на екосистемите, следствие от намаляване източниците на замърсяване, подобряване управлението на околната среда, смекчаване и където е възможно - предотвратяване на рисковете от изменение на климата и други.

В случай, че възникне необходимост от провеждане на строителни дейности във връзка с изграждане/подновяване на ВиК инфраструктурата на територията на защитени зони от мрежата Натура 2000 или изграждане на инфраструктура, свързана с управлението на отпадъците, се провежда процедура по оценка на съвместимостта им с предмета и целите на съответните защитени зони.

Ландшафт

ПОС 2021-2027 г. е национална програма, приложима за цялата територия на България. Програмата не предвижда мерки, които да са териториално обвързани и ориентирани, така че да може да се определи конкретна засегната територия по отношение на ландшафта, но идентифицираните като допустими мерки по програмата не предполагат значително засягане на компонента.

Материални активи

По отношение на материалните активи не се очаква значително отрицателно засягане на територии. В местата, където ще се осъществят инвестиции в материални активи по ПОС 2021-2027 г., се очаква положително въздействие по отношение на активите.

Културно-историческо наследство

Проектът на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. няма отношение към културно-историческото наследство, съответно не се засяга този компонент.

Вредни физични фактори

Генериране на шум ще се наблюдава основно при фазата на строителство, съпътстващи изпълнението на инфраструктурните мерки – такива има основно по приоритети „ВОДИ“, „ОТПАДЪЦИ“ и „РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА“. Интервенциите по програмата не са свързани с генериране на значими шумови нива, в т.ч. засягане на определени територии.

Отпадъци

При реализация на ПОС 2021-2027 г. се **очаква значително положително пряко въздействие** върху компонентите на околната среда, тъй като програмата чрез заложените в нея дейности предвижда намаляване на отпадъците като фактор на отрицателното въздействие. Спазването на поставените приоритети за намаляване на количеството отпадъци и създаване на възможности за тяхното включване в кръгова икономика на практика ще създаде натовареност на изградените мощности до момента и ще включи нови потребители на отпадъци, които ще ги използват като алтернатива на природните суровини. Посочените мерки са насочени към битови отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване. Основните аспекти на националния интерес са до 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци да се увеличат най-малко до 60% от теглото, предвид приложимата за България възможност по чл. 11, параграф 5, буква в)

от Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците, изменена с Директива (ЕС) 2018/851. Предприетите мерки за постигане и на следните цели: намаляване на до 10% максимум на депонирането на битови отпадъци до 2030 г.; не по-късно от 31.12.2030 г. минимум 70% от теглото на всички отпадъци от опаковки да се рециклират; не по-късно от 31.12.2030 г. да бъдат изпълнени следните минимални цели, изразени в тегловни проценти, за рециклирането по отношение на следните специфични материали, които се съдържат в отпадъците от опаковки: 55% за пластмасата; 30% за дървесината; 80% за черните метали; 60% за алуминия; 75% за стъклото; 85% за хартията и картона; до 31.12.2023 г. биоотпадъците да се разделят и рециклират при източника, или да се събират разделно и не се смесват с други видове отпадъци. **Незначително отрицателно краткосрочно въздействие се очаква** при липса на добра организация на събиране на отпадъците, която би довела до замърсяване на почвите от нерегламентирано изхвърлени отпадъци и повишаване на емисиите от ДВГ при създаване на недостатъчно добри транспортни маршрути за разделните потоци отпадъци.

Здравно състояние на населението

Въздействието и на 5-те приоритета на ПОС предполага комплексно положително въздействие по отношение на населението и човешкото здраве, като не предполага значително отрицателно въздействие върху човешкото здраве, в т.ч. значително отрицателно засягане на територии, зони и обекти, подлежащи на здравна защита. При изграждане на инфраструктура и съоръжения за управление на отпадъци следва да се съобразяват необходимите отстояния от такива територии, зони и обекти и при необходимост да се предприемат ефективни мерки за ограничаване на шума и други потенциални рискови въздействия върху човешкото здраве.

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

В точката са описани установени съществуващи екологични проблеми в страната, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. Направен е анализ на връзката между екологичните проблеми и предвижданията на програмата, съответно – изводи дали прилагането на мерките по ПОС 2021-2027 г. води до подобряване на екологичната

обстановка, или до влошаване и задълбочаване на съществуващи екологични проблеми и/или възникване на нови такива.

Климат и климатични изменения

Климатичните изменения и причините, поради които представляват екологичен проблем, са разгледани в т. 2 на доклада за ЕО. Основно това са наблюдаваните през последните години в България все повече и по-дълги периоди на засушаване, следвани от сериозни бури и тежки наводнения с разрушения и жертви (огромни щети върху селскостопанска продукция, инфраструктура, жилищни и обществени сгради). По отношение на температурата практически над цялата страна се наблюдават положителни тенденции, т.е. очаква се увеличение на средногодишната температура, като това увеличение е сравнително еднородно и с около 1.5-2°C за близкото и между 2.5 и 3.5°C за далечното бъдеще. За България 2018 г. е сред петте най-топли години за периода 1988-2018 г., със средна годишна температура 12.6°C.

Отношението на ПОС 2021-2027 г. към гореописаните проблеми се изразява в значим положителния ефект от прилагането на програмата чрез планирането, оценката и изпълнението на мерки, които ще доведат до ограничаване на емисиите на парникови газове и допринасяне за адаптация към изменящия се климат.

Чрез изпълнение на допустимите мерки към Приоритет 4: „Риск и изменение на климата“ в предстоящия програмен период ПОС 2021-2027 г. ще допринесе за:

- Адаптиране към изменението на климата;
- Превенция и управление на рискове, свързани с климата (в това число за повишаване на информираността, гражданска защита и системи и инфраструктура за управление на бедствия).

Атмосферен въздух

По отношение на атмосферния въздух, екологични проблеми съществуват в районите, в които изискванията на нормативната уредба не са удовлетворени. Това са:

- РОУКАВ Столична, по показателите: ФПЧ$_{10}$ (*в пунктовете „Гара Яна“, „Дружба“, „ИАОС/ Павлово“, „Младост“, „Надежда“ и „Хиподрума“*), ФПЧ$_{2.5}$ (*пункт „Хиподрума“*), NO_2 (*пункт „ИАОС/Павлово“*) и ПАВ (*пунктовете „Гара Яна“ и „ИАОС/Павлово“*);

- РОУКАВ Пловдив, по показателите: ФПЧ$_{10}$ (*в пунктовете „Долни Воден“, „ЖК Тракия“ и „Каменица“*), ФПЧ$_{2.5}$ (*пункт „Хиподрума“*), NO_2 (*пункт „ЖК Тракия“*) и ПАВ (*пункт „ЖК Тракия“*);
- РОУКАВ Северен, по показателите: ФПЧ$_{10}$ (*в пунктовете „РИОСВ – Велико Търново“, „Видин“, „Враца“, „Г. Оряховица“, „Ловеч“, „РИОСВ-Монтана“, „ДОАС-Никопол“, „Плевен“, „Възраждане-Русе“, „ДОАС-Свищов“, „Силистра“ и „Шумен“*), ФПЧ$_{2.5}$ (*пункт „Възраждане-Русе“*) и ПАВ (*пунктовете „РИОСВ-Монтана“ и „Плевен“*);
- РОУКАВ Югозападен, по показателите: ФПЧ$_{10}$ (*в пунктовете „Благоевград“, „Студен кладенец - Кърджали“, „Център - Перник“, „Църква - Перник“ и „Смолян“*), ФПЧ$_{2.5}$ (*пункт „Църква“, гр. Перник*), SO_2 (*пункт „Църква“, гр. Перник*) и ПАВ (*пунктовете „Студен кладенец“ гр. Кърджали“ и „Църква“ гр. Перник*);
- РОУКАВ Югоизточен, по показателите: ФПЧ$_{10}$ (*в пунктовете „Кв. Долно Езерово“ в гр. Бургас, „Раковски“ в гр. Димитровград, „Несебър“ и „РИОСВ“ в гр. Хасково*), SO_2 (*пункт „Гълъбово“*) и ПАВ (*пунктовете „Хасково“ и „ДОАС-Ръжена“*).

С реализирането на ПОС 2021-2027 г., и конкретно на Приоритет „Въздух“ ще доведат до подобряване на КАВ, като дейностите по останалите приоритети на програмата не са свързани със значително отрицателно въздействие върху качеството на въздуха и няма да доведат до възникване на нови или задълбочаване на съществуващи проблеми по отношение на КАВ.

Води

Анализът на съществуващите екологични проблеми показва, че качеството на питейната вода за страната е сравнително добро и се запазва на равнището от последните години. Въпреки това, в редица административни области на страната с години продължават да се регистрират отклонения по някои здравно значими химични показатели, с което питейната вода може да стане значим фактор, със съществен негативен принос към общата експозиция на населението. Такива проблеми са свързани с:

- Нитрати – все още отклоненията по този показател остават най-широко разпространени. Общо за страната процента на съответствие е 93%. Отклонения се регистрират в сравнително голям брой – 318, предимно малки зони на водоснабдяване, преобладаващо в райони с развито земеделие и животновъдство. В около 60% от засегнатите зони отклоненията имат сравнително постоянен характер. В една част от зоните

се прилагат и ефективни мерки, докато за друга отсъстват реални алтернативни решения и/или се планират действия в дългосрочен план.

- Хром – устойчивите отклонения по този показател са с по-малък териториален обхват и са установени в 22 малки зони в областите Плевен (17 зони) и Монтана (5 зони). Дължат се на естествено обусловено по-високо съдържание на хром във водоизточниците и отсъствие на коригиращи мерки. Най-често отклоненията не са по-големи от два пъти над нормата.

Като цяло за страната съответствието по *микробиологични* показатели, вкл. ешерихия коли и ентерококи, имащи по-голяма тежест при оценката на безопасността на питейната вода, е от порядъка на съобщаваното през последните години над 98-99% в големите зони на водоснабдяване и около 95-98% в малките зони на водоснабдяване. Установените несъответствия по проследяваните микробиологични параметри са сравнително по-чести в по-малки зони на водоснабдяване – индикация за недобра водоснабдителна практика, респ. неефективен и непостоянен режим на дезинфекция на водата, включително и в зони с амортизирана водоразпределителна мрежа и чести аварии.

Обобщено, и през 2018 г. съответствието по контролираните *органолептични и химични показатели* остава сравнително високо – за по-голямата част от показателите съответствието е между 99 и 100% и е съпоставимо с констатираното през предишни години. Ясно изразени остават и някои регионални проблеми, които не са нови за водния сектор и съществуват от много години.

Основен замърсител на подземните води са нитратите. През 2018 г. процента на пунктовете, в които се установяват наднормени стойности на средногодишните концентрации на нитрати е 11.5 % от общия брой пунктове за страната (което е по-ниско в сравнение с 2017 г. (12.4 %), 2016 г. (13.93%) и 2015 г. (14.37%).

Установените превишения на стандартите за качество за нитрати са главно в пунктове привързани към най-плитките кватернерни или кватернерно–неогенски подземни води. От общо 169 подземни водни тела – са установени замърсявания с нитрати в 41 от тях.

В проби от подземни води през периода 1998 до 2006 г. се установява наличие на триазинови пестициди (атразин, пропазин и симазин), като от 2006 до 2012 г. се наблюдава изчистване на подземните води от тези замърсители, с изключение на атразин.

Всяка от басейновите дирекции в ПУРБ 2016-2021 г. е отчела значими проблеми в управлението на водите и е извършила преглед на значимите видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност върху състоянието на повърхностните и подземните води:

Дунавски район

Актуализираният преглед на натиска от човешка дейност върху състоянието на *повърхностните води* в Дунавски район се извършва в изпълнение на изискванията на Закона за водите и в съответствие с Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води. В резултат на анализа на данните от мониторинг, вкл. оценката на степента на постигане стандартите за качество, е оценено че основно негативно влияние върху състоянието на водите в Дунавски район имат следните източници на натиск, които се оценяват като значими на ниво РБУ: точкови източници (заустване на непречистени/недостатъчно пречистени битови и промишлени отпадъчни води); дифузни източници – основно натиск от земеделски дейности; хидроморфологичен натиск (изменение на физичните характеристики на водните тела). На този етап няма данни, респ. основания, натискът от климатични изменения да се определи като самостоятелна причина за непостигане на добро състояние на повърхностните водни тела, но значимостта на този натиск се определя от кумулативния ефект, който той оказва върху състоянието на водите в комбинация с другите видове натиск и от очертаните тенденции за засилване на въздействието му.

При анализа на антропогенния натиск, въздействащ върху качеството (химичното състояние) на *подземните водни тела*, са установени следните основни видове източници на натиск, а именно:

- ✓ Точкови източници на замърсяване – промишлени инсталации с издадени комплексни разрешителни (КР); промишлени инсталации без издадени комплексни разрешителни; значими зауствания на битови отпадъчни води – градски канализации и градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ); селскостопански обекти - складове за торове и пестициди; депа за отпадъци.
- ✓ Дифузни източници на замърсяване – селско стопанство (обработваема земя, трайни насаждения, пасища, хетерогенни селско стопанства); населени места без изградена канализация; участъци за добив на подземни богатства (Мини, газонаходища кариери); участъци с висока степен на податливост на ерозия.

- ✓ Натиск от директно въвеждане на замърсители в подземните води.

Черноморски район

В резултат на актуализирания преглед на натиска върху *повърхностите води* в Черноморски район, са идентифицирани следните основни източници:

- ✓ Точкови източници на замърсяване - основен проблем, свързан със замърсяването на водните обекти е заустването – директно или индиректно във водните обекти, на непречистени или недостатъчно пречистени отпадъчни води от населените места.
- ✓ Дифузни източници на замърсяване: селско стопанство; депа за битови, строителни и промишлени отпадъци, които не отговарят на нормативно регламентираните екологични изисквания; замърсяване от въздуха и от транспорта; ерозия.
- ✓ Хидроморфологичен натиск (изменение на физичните характеристики на водните тела).

Като значими източници на замърсяване на *подземните води* се разглеждат всички съществуващи обекти (дифузни и точкови), които е възможно да емитират замърсяващи вещества към подземните води.

Източнобеломорски район

При прегледа на натиска от човешка дейност върху състоянието на *повърхностните води* в Източнобеломорски район от точковите източници на замърсяване са установени следните основни замърсители: канализациите и пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места (ПСОВ); индустриални емитери, заустващи отпадъчни води в повърхностни води; животновъдните ферми, заустващи в повърхностни води и рибовъдството.

Значимите дифузни източници на замърсяване, в ПУРБ на ИБР са: селското стопанство, в частност земеделието; земеползването като цяло; риборазвъждането; замърсяванията от въздуха; замърсяване от транспорт; населени места без изградена канализация и ерозията.

Относно хидроморфологичният натиск върху повърхностните води, са идентифицирани следните основни източници: натиск от водовземане (изменение на оттока); прегради в реките (миграционни бариери); инвазивни видове; натиск от климатични изменения.

Като значими източници на замърсяване на *подземните води* се разглеждат всички съществуващи обекти (дифузни и точкови), които е възможно да емитират замърсяващи вещества към подземните води.

Западнобеломорски район

По отношение на натиска върху *повърхностните водни тела* е идентифициран следният значим натиск от точкови източници на замърсяване в ЗБР: заустванията на битови отпадъчни води за 64 бр. водни тела и зауствания на промишлени отпадъчни води за 9 бр. водни тела.

Значим натиск от дифузни източници на замърсяване в ЗБР е установенн за общо 23 бр. водни тела от: депа; земеделие и животновъдство; водоплощна ерозия и аквакултури.

Значим хидроморфологичен натиск е установен върху 47 бр. повърхностни водни тела: от деривационни МВЕЦ; от миграционни бариери; от изграждане на корекции и диги. Натискът от дейности, свързани с изземване на наносни отложения и от дейности, свързани с водочерпене от повърхностни води – не се явява значим за повърхностните водни тела в ЗБР.

Разгледан е натискът върху химичното и количественото състояние на *подземните води* в ЗБР. Анализът за значимите видове натиск върху химичното състояние при подземните водни тела в териториалния обхват на ЗБР показва, че няма подземни водни тела със значим натиск от точкови източници на замърсяване, но за 9 от общо 38 подземни водни тела, натискът от дифузни източници на замърсяване е определен като значим. Критерий за значим натиск върху количественото състояние за подземните води е експлоатационният индекс (съотношение между общото черпене от ПВТ/част от ПВТ и разполагаемите ресурси), когато същият е над 40 %. За 8 бр. подземни водни тела, експлоатационният индекс (ЕИ) превишава 40 %. В 5 от тези 8 бр. подземни водни тела, ЕИ за определена цел (движеща сила) е над 40 %, респективно натискът от съответната цел се определя като значим за ПВТ.

Значими проблеми в управлението на водите са текущи дейности и действия, причиняващи значимо изменение на водните екосистеми и поставящи под риск екологичните цели, определени от Рамковата директива за водите. Значимите проблеми могат да възникнат в резултат на развитието на населените места, стопански дейности (днес и в миналото), нерегламентирани дейности (депа за отпадъци, строителство и др) или

планирани дейности, свързани с рекреационни дейности, отдих и туризъм, изграждане на хидротехнически съоръжения за защита от наводнения и др. Значимите проблеми в управлението на водите в Западнобеломорски район за басейново управление са основани на: анализ на резултатите от извършената оценка на риска водните тела (повърхностни и подземни) да не достигнат екологичните цели за “добро състояние” до 2015 г. Най-общо проблемите са свързани със замърсяване на водите от канализации на населени места и индустриални източници, морфологични изменения на речното корито от дейности по добив на инертни материали от речното корито, диги и водовземни съоръжения и др., регулиране на оттока чрез изграждане на язовири, водовземане за различни нужди, проблеми с наводнения и др.

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. поставя водите като приоритетна област в предстоящия програмен период. Програмата включва мерки, насочени към повечето от констатираните проблеми, съответно за подобряване на състоянието на водите; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване (при демаркация с предвижданията на други документи – Национален план за възстановяване и устойчивост – подкрепа за изграждане на ВиК инфраструктура в агломерации между 5000 и 10 000 екв.ж. и Стратегически план за развитие на земеделието в селските райони за периода 2021-2027 г. – за агломерации под 2000 екв.ж.), вкл. установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водовземане; разработване на стратегически документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ; мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите и др.

Земни недра

Територията на страната е подложена на въздействието на почти всички неблагоприятни и разрушителни геоложки процеси и явления, които се обединяват под наименованието геоложка опасност: тектонски движения, абразия, ерозия, свлачища, срутища, пропадане, слягане, набъбване, втечняване на дисперсни наслаги и др.

Прогнозите за условията и местата на проявление на свлачищните процеси у нас могат да бъдат подпомогнати от някои закономерности, като напр. привързаността им към широки разломни зони, към активни разломни структури с контрастни движения, към периферите на издигащи се масиви, високо сеизмични райони, оводнени склонове,

скалните венци на издигнати плата, участъци с техногенни интервенции. При наличие на тези и други обстоятелства, вероятността от проява на свлачищни процеси е по-голяма.

Приоритет 4 на ПОС „Риск и изменение на климата“ има пряко значение за разрешаване и ограничаване на екологичните проблеми, свързани със земните недра – предвидени са допустими мерки за анализ на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси, мониторинг на свлачища (мярката е конкретизирана във II-ри и III-ти вариант на ПОС 2021-2027 г.). Непряк положителен ефект ще имат останалите мерки за превенция на наводнения, повишаване на готовността на населението и капацитета на силите за реагиране и останалите мерки по приоритета.

Почви и земеползване

Около 85 % от почвите в страната са засегнати от процеси на ерозия, а около 30 % от тях са подложени на *ветрова ерозия*. През 2017 г. се наблюдава слабо увеличаване на площите с риск от ветрова ерозия с 3 772 ha (0.1 %) в сравнение с 2016 г., докато загубите почва се увеличават с около 27% (2.7 млн. t). С най-висок интензитет е ветровата ерозия в областите Добрич (1.59 t/ha/y), София град (1.32 t/ha/y), Варна (0.65 t/ha/y) и Бургас (0.60 t/ha/y). За разлика от предходните години, през 2017 г. няма площи с много висок ерозионен риск – над 50 t/ha/y, а само в област Добрич има площи с висок ерозионен риск (20-50 t/ha/y) – 4 197 ha.

Оценката за средногодишните загуби на почва от *плоскостна водна ерозия* през 2018 г. възлиза на 59 млн. t, която се проявява в различна степен и интензитет в зависимост от начина на земеползване. През 2018 г. териториите със земеделски земи, които имат слаб ерозионен риск са 3 650 449 ha, тези с умерен и висок риск са съответно 1 729 017 ha и 564 758 ha. През 2018 г. най-много площи с висок ерозионен риск – степен 7 „силна до много силна“, има в областите Ловеч, София област, Габрово, Търговище и Кърджали, а най-малко – в областите Добрич и Ямбол.

На територията на страната към 31.12.2018 г. са регистрирани 2 170 бр. свлачища с обща площ около 21 758.2 ha, като от тях: активни/периодично активни свлачища на територията на страната са 851 бр. със засегната площ около 6 242,6 ha; потенциалните/временно стабилизирани свлачища са 875 бр. със засегната площ около 10 152.4 ha; затихнали/стабилизирани свлачища – 444 свлачища със засегната площ около 5

363.2 ha. Тенденцията през 2018 г. е за увеличаване на увеличаване на броя на нововъзникналите свлачища спрямо 2017 г.

ПОС 2021-2027 г. допълва дейностите към мерките от ОПОС 2014-2020 г. и има отношение към почвите и земеползването, тъй като предвижда: прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (с приоритет екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), както и мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (Приоритет 4: „Риск и изменение на климата“).

Биологично разнообразие – растителност, гъби и животински свят

Като част от ЕС, България разработва Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие. Понастоящем се актуализира, както Стратегията за биологичното разнообразие в Република България, така и Националният план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси за периода 2020-2024 г. - https://www.moew.government.bg/bg/profil-na-kupuvacha/397/#dogovor-i-izpulnenie.

В глава трета от действащата Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие са посочени основните заплахи пред биологичното разнообразие в Република България, свързани съответно с:

- загуба и разрушаване на местообитания;
- замърсяване на околната среда;
- прекомерна експлоатация;
- инвазивни чужди и неместни видове;
- интензификация на селското стопанство;
- промяна на собствеността върху земята;
- глобалните (климатични) промени;
- липса на познания и ефективна управленска политика.

В Националния доклад за състоянието на околната среда на Република България за 2017 г. е направен анализ на състоянието на биологичното разнообразие в България по няколко индикатора. Съгласно информация от доклада, в периода 2010-2017 г. от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания към БАН са проведени теренни наблюдения върху състоянието на популациите на 10 растителни вида с консервационно значение в България. Запазва се силно неблагоприятната тенденция на видовете, обитаващи

местообитания, които под някаква форма са повлияни от селскостопанските политики и практики. Като основна причина се посочват: промяна в местообитанията, следствие от ерозия, захрастяване, нерегламентирана паша, утъпкване, пожари, разораване и други.

По отношение на индекса и състоянието на обикновените видове птици за България се посочва неблагоприятна тенденция в числеността на видове птици, обитаващи местообитания, които са повлияни от селскостопанските политики и практики, свързани премахването на полските граници (синори), премахването на храстите, разораването на пасищата, химизацията и най-общо, процесите на интензификацията в селското стопанство.

Друг индекс за състоянието на биологичното разнообразие в незадоволително състояние е оценката на числеността на кафявата мечка (*Ursus arctos*) в България за периода 2011-2017 г. Като причини за това са посочени урбанизацията в някои райони, увеличаване на туристическия поток, увеличаване на горскостопанските дейности, което води до безпокойството на вида и създаване на потенциален конфликт с него. Друга причина е бракониерството, което води до намаляване на индивидите в популацията.

В Седми доклад за икономическо, социално и териториално сближаване от септември 2017 г. на Европейската комисия се посочва, че като цяло на територията на България се наблюдава тенденция към увеличаване честотата на екстремни явления и бедствия, което се доказва от зачестяването на явления като чести интензивни валежи, топли и студени вълни, суши, горски пожари и свлачища. Това генерира различна степен на риск за природните системи. Очаква се биологичното разнообразие, сухоземните и водните екосистеми, секторите на водните ресурси, селското стопанство, горското стопанство и туризма да бъдат засегнати от предвижданите климатични промени.

В „Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от 2019 г.“ — Доклад за България, Европейската комисия посочва, че основните рискове за биологичното разнообразие в България са свързани със:

- загубата на местообитания, в резултат на развитието на градовете и инфраструктурата, неустойчивото селско стопанство,
- повишените равнища на замърсяване на въздуха и
- експлоатацията на видовете от икономическо значение.

Слабостите в тази област все още включват лошото прилагане на природозащитното законодателство и другите разпоредби за опазване на околната среда (в това число липсата

на природозащитни цели и мерки), неефективното управление и стопанисване на защитените територии, както и недостатъчното финансиране или неефективното използване на наличното финансиране.

От изброеното могат да се извадят следните изводи:

✓ Съществува база от актуални данни, която определя основните заплахи пред биологичното разнообразие на територията на България;

✓ Проблемите пред опазването на биологичното разнообразие, съотносими и към програмата, могат да се определят в следните групи:

- загуба и промяна в местообитанията, следствие от човешката дейност (развитието на градовете и инфраструктурата, неустойчивото селско стопанисване)
- загуба и промяна в местообитанията, следствие от възникнали природни бедствия, резултат от климатичните промени (порои, наводнения, свлачища и други);
- замърсяване на околната среда;
- инвазивни чужди и неместни видове;
- експлоатацията на видовете от икономическо значение.

✓ И трите варианта на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г. поставят „Биологичното разнообразие“ като приоритетна област в следващия програмен период. Програмата включва мерки, насочени към повечето от констатираните екологични проблеми, съответно за подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания, възстановяване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие и други.

✓ Заложените мерки към останалите приоритетни области и на трите варианта на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г. също така пряко и/или косвено са съотносими към справяне/ предотвратяване на представените заплахи за биологичното разнообразие и по-конкретно са насочени към справяне със замърсяването на компонентите на околната среда, подобряване на управлението на околната среда, включително и на риска и изменението на климата и др.

Защитени зони и защитени територии

Цел на обектите от Националната екологична мрежа е осигуряване на дългосрочното оцеляване на редки, ценни и застрашени видове и местообитания. Съществуващите екологични проблеми пред съхранението на биологичното разнообразие са разгледани

подробно към обособената част от настоящата точка 4. Основно това са: загуба или влошаване качеството на местообитанията, следствие от развитие на инфраструктура, интензификация на селското стопанство, замърсяване на компонентите на околната среда от различни източници, инвазивни видове (навлизането им в защитените територии и защитените зони може да доведе до изместване на местни видове и съответно влошаване на природозащитния им статус), климатични промени и съпътстващите ги природни бедствия и други.

Съществуват определени пропуски, свързани с управлението на обектите от НЕМ и прилагането на политиките по биологично разнообразие:

- Значителна част от защитените територии нямат планове за управление или съществуващи такива са остарели и неактуални;
- Едва 7 от защитените зони имат разработени планове за управление, като всичките са на защитени зони за опазване на дивите птици;
- Само 25 от 234 територии от значение за Общността (защитени зони, обявени по Директивата за местообитанията) имат заповед за обявяване;
- Липсват специфични за зоните природозащитни цели и мерки и създадена ефективна структура за управление на Натура 2000;
- Съществуват пропуски в капацитета на администрацията и другите органи, чиито дейности са свързани с мрежата Натура 2000.

Реализирането на ПОС 2021-2027 г. ще доведе до решаване на проблеми от различни равнища, свързани със състоянието на защитените зони и защитените територии, като един от акцентите е именно върху тяхното управление. Чрез изпълнението на заложените мерки към приоритетна област „Биологично разнообразие“ в предстоящия програмен период програмата адресира:

- Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000 – конкретизирани са в III-ти вариант на проекта на програмата – разработване на териториални планове за управление; прилагане на управленски подход в защитените зони; теренни проучвания; разработване на планове за действие за видовете; изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на консервационни мерки, вкл. такива от НРПД и плановете за управление на защитените зони;

- Мерки, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – подобряване на природозащитния статус; възстановяване на местообитания;
- Мерки за опазване/възстановяване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие – изпълнение на мерки от конкретни стратегически и планови документи.
- Прилагане на управленски подход в защитени зони от Натура 2000 – осигуряване на подкрепа за органите за управление на защитени зони по Натура 2000;
- Подобряване на екосистемите и осигуряване на свързаността на мрежата Натура 2000;
- Подобряване природозащитния статус на видове и природни местообитания, предмет на опазване в мрежата Натура 2000.

Програмата ще осигури финансови средства за изпълнението на мерки от:

- Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000;
- Плановете за управление на защитени зони;
- Плановете за действие за защитени видове;
- Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.;
- Плановете за управление на защитени територии.

Чрез изпълнението на мерките и към останалите приоритетни области от разработените варианти на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г. се очаква цялостно подобряване на околната среда, което ще допринесе за подобряване на състоянието на природните местообитания и местообитанията на видове и в обектите от Националната екологична мрежа.

Ландшафт

Проблем, свързан със състоянието на ландшафта, е неговата ускорена трансформация, дължаща се основно на антропогенна дейност.

Чрез изпълнението на допустимите мерки към приоритетите на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. се очаква цялостно подобряване на околната среда, което ще допринесе

за подобряване и на състоянието на ландшафта, в т.ч. възстановяване и съхранение на естествени природни ландшафти.

Материални активи

Екологичните проблеми, свързани с материалните активи в контекста на проекта на ПОС 2021-2027 г. се свеждат до:

- По отношение на водите: амортизирани участъци на системата за водоснабдяване, водещи до значителни загуби на вода; недостатъчна изграденост и ефективност на канализационната система и пречиствателните съоръжения за отпадъчни води, недостатъчно добро/ефективно изпълнение на мерки от ПУРБ;
- Висок дял на депонираните отпадъци и все още недостатъчно развити системи за рециклиране и подготовка за повторна употреба на отпадъците;
- Влошено състояние/риск от загуба на биологично разнообразие, свързан не на последно място с липсата на средства за изпълнение на мерки за подобряване на природозащитното състояние, възстановяване на екосистеми и др.;
- Наличие на сериозен риск от бедствия, в т.ч. наводнения, пожари, свлачища, ерозии, абразии и др. като последици от изменящия се климат;
- Високи нива на замърсяване на въздуха с ФПЧ$_{10}$, дължащи се основно на битово отопление и транспорт, поради използването на отоплителни уреди на твърдо гориво и остарял автомобилен парк.

Инвестициите по ПОС 2021-2027 г. ще допринесат за ограничаване и разрешаване на наблюдаващите се проблеми.

Не се очаква инвестициите в материални активи по ПОС 2021-2027 г. да доведат до задълбочаване на съществуващи екологични проблеми или до възникването на нови такива по отношение на материалните активи и околната среда като цяло.

Културно-историческо наследство

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. няма отношение към културно-историческото наследство.

Вредни физични фактори

От анализа на състоянието на фактора в т. 2 по-горе като сериозен екологичен проблем на национално ниво се установяват повишените нива на шум в населените места. Проблемът не е с пряко отношение към проекта на ПОС 2021-2027 г., но има непряко такова

– част от допустимите мерки по програмата, и в частност – по приоритет „ВЪЗДУХ“ за стимулиране на електромобилността и изграждането на зелени пояси ще допринесат за ограничаване на шума в населените места. Не се очаква интервенции по ПОС 2021-2027 г. да доведат до задълбочаване на съществуващия проблем, или до възникване на нови проблеми по отношение на вредните физични фактори.

Отпадъци

Пряка връзка на ПОС има с намаляване на дела на депонираните отпадъци. След присъединяването на страната към ЕС относителният дял на депонираните отпадъци намалява значително с 9.6 процентни пункта, но достигнатото ниво през 2017 г. (61.8%) остава повече от 2.5 пъти по-високо от средното за ЕС. Създаването на условия за развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци чрез преминаване към кръгова икономика, ще намали процента на депонираните отпадъци. ПОС не предвижда мерки за рециклиране на отпадъците на специфичните потоци отпадъци ИУМПС и ИУЕЕО, които съдържат УОЗ. За това следва да се предвидят мерки в Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г., който към момента е в процес на изготвяне.

Управлението на отпадъците продължава да бъде предизвикателство, въпреки че генерирането на битови отпадъци е под средната стойност за ЕС. В тази връзка ПОС предвижда мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци и пряко свързаните с това мерки за изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба и поправка.

Насърчителните мерки за намаляването на обема на отпадъците и за разделянето на отпадъците при самия източник, остават слаби. Въпреки все по-разрастващия се пазар на рециклирането, домакинствата имат много малък стимул или нямат никакъв стимул за разделно събиране на отпадъците. Въвеждането на кошчетата и/или контейнери за рециклиране на местата, където се събират отпадъците дадоха известни резултати, но общият дял на разделно събраните отпадъци е все още малък и е необходима повече образованост и информационни кампании сред населението. Законът позволява общините да увеличават таксите, но те не са склонни да правят това, поради ниската степен на готовност за заплащане на таксите от страна на гражданите. В резултат на това, таксите за събирането на отпадъци остават ниски и не съществуват финансови стимули за разделянето

на отпадъците и за намаляването на битовите отпадъци, така че изпълнението на амбициозните цели на ЕС за рециклиране и намаляване на отпадъците изглежда малко вероятно. През 2013 г. в България е приет закон, съгласно който таксите за събиране на отпадъци трябва да се изчисляват не в зависимост от стойността на недвижимия имот, а въз основа на генерираните отпадъци (принципът „плащаш повече, ако изхвърляш повече“).

Разделното събиране на отпадъци все още не функционира по най-оптималния начин на всички равнища, като това се наблюдава и при свързаната с него инфраструктура, повишаването на обществената осведоменост и наблюдението. В тази връзка ПОС предвижда повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението.

Капацитетът на общините да организират, възлагат и управляват събирането и обработването на отпадъци е ограничен. ПОС 2021-2017 г. предвижда мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране на отпадъци; и/или за рециклиране на разделно събрани отпадъци.

ПОС 2021-2017 г. предвижда подпомагане решаването на проблемите, свързани с разработване на модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България и тестването им в три регионални системи за управление на отпадъците, като в обхвата на програмата са битовите отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване. Не се предвиждат мерки за популяризиране на количествата и свойствата на промишлените отпадъци, които могат да бъдат в основата на кръговата икономика и в частност на промишлената симбиоза.

Здравно състояние на населението

Съществуващите проблеми, които се установяват на база анализа на здравно-демографската характеристика на населението на страната и рисковите фактори на околната среда за човешкото здраве, анализът на състоянието на останалите аспекти на околната среда към момента, имащи отношение към проекта на ПОС 2021-2027 г. са свързани основно с:

- Лошото качество на атмосферния въздух;
- Продължаващи несъответствия по отношение на качеството и количеството на водите, предназначени за питейно-битови нужди, в т.ч.:

- неефективна и непостоянна дезинфекция на водата поради липса на подходяща апаратура за правилно и непрекъснато дозиране на дезинфектантите;
- лоша технологична схема на водоснабдяването, в т.ч. неправилно разположение на съоръженията за дезинфекция или техния недостатъчен брой;
- отсъствие на пречиствателни станции и съоръжения, необходими за пречистване на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване;
- остаряла, амортизирана и често авариираща водопроводна мрежа в населените места, в по-голямата си част изградена и въведена в експлоатация през 60-те и 70-те години на миналия век, включваща и етернитови (азбестоциментови) водопроводи;
- липса на санитарно-охранителни зони около водоизточниците или неспазване на режима на ограничения и забрани в тях;
- използване на водоизточници с природно обусловено наднормено съдържание на някои елементи, като флуор, хром, манган, без съответно пречистване на водата;
- въвеждане на режимно водоснабдяване особено през лятото и есента в предимно малки населени места в страната.

- Рискът от бедствия, свързани с последиците от изменящия се климат, в т.ч. наводнения, срутвания, пожари и др.

Проблем, който няма пряко отношение към приоритетите на програмата са повишените нива на шум.

С реализирането на инвестиции по допустимите мерки по ПОС ще се допринесе за разрешаване или значително ограничаване на проблемите по отношение на качеството на въздуха и водите, предназначени за питейно-битови нужди в големите агломерации (приоритетната подкрепа за изграждане на ВиК инфраструктура в населени места с над 10 000 екв. ж., а при наличен ресурс и в такива от 2 000 до 10 000 екв. ж.) е в изпълнение на предприсъединителни ангажименти на страната в сектора, произтичащи от Директива на Съвета за пречистването на градските отпадъчни води № 91/271/ЕИО от 21.5.1991 г., които са отразени в Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и потвърдени в рамките на кореспонденция с Европейска комисия относно Първи работен вариант на ПОС 2021-2027 г. ВиК инфраструктурата в населени места под 2 000 екв. ж. попада в обхвата на подкрепа на програмата, финансирана в рамките

на Общата селскостопанска политика за периода 2021-2027 г. (съгл. предварителни консултации с представители на Министерство на земеделието, храните и горите), с което се осигурява демаркацията между двете програми. Подкрепата за изграждане на ВиК инфраструктура в агломерации между 5000 и 10 000 екв.ж. е съгласно Национален план за възстановяване и устойчивост. Като косвен принос ще се реализира и за намаляване на шума от транспортния трафик в населените места, съответно за подобряване на качеството на живот на населението в страната. Това от своя страна ще се отрази благоприятно на здравно-демографските аспекти на населението.

При адекватно съобразяване на местоположението и избор на добри технологии за реализиране на инфраструктурните инвестиции по програмата (най-вече по приоритет „ОТПАДЪЦИ“) не се очаква допустимите мерки по програмата да доведат до възникване на нови проблеми по отношение на населението и човешкото здраве.

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата

Целите по опазване на околната среда на национално и международно ниво, имащи отношение към ПОС 2021-2027 г. и начинът, по който са взети под внимание при изготвяне на плана, са представени в таблица в доклада за ЕО. Анализът показва, че:

- ✓ ПОС 2021-2027 г. съобразява и интегрира в обхвата си целите по опазване на околната среда на национално и европейско ниво, които са относими с плана.
- ✓ ПОС 2021-2027 г. не влиза в противоречие с целите по опазване на околната среда на национално и европейско ниво.

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави

В тази точка на доклада за ЕО е направена оценка на очакваните въздействия от реализирането на ПОС 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве на двете нива, които програмата идентифицира (ниво „Приоритет и Специфични цели“ и ниво „допустими мерки“), като са взети предвид характера на взаимодействието и синергията между различните въздействия, а именно: вторични, кумулативни (разгледани и в отделна подточка), едновременни, краткосрочни, средносрочни, дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици.

Изводите от извършените прогнози са следните:

По отношение на кумулативното въздействие

В резултат от изпълнението на допустимите мерки по приоритетните области на ПОС 2021-2027 г. се очаква кумулативно положително въздействие върху ***климата и климатичните изменения***, дължащо се на подобряване на състоянието на околната среда като цяло.

Всички мерки от Приоритет 5 ще имат кумулативно положително въздействие върху ***качеството на атмосферния въздух***. Две от допустимите мерки ще имат най-силно кумулативно отражение върху КАВ. Това са мерките за поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво и за насърчаване на електромобилността. Тези мерки са насочени към най-ключовите източници на замърсяване на атмосферния въздух за цялата страна – битово отопление и транспорт.

Върху ***повърхностните и подземни води*** се очаква дългосрочно кумулативно положително въздействие от прилагане на мерките по отношение на опазване на качеството на водите.

Реализирането на ПОС 2021-2027 г. не предполага кумулативно въздействие върху ***земните недра, почвите и земеползването***.

В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата се очаква кумулативно положително въздействие върху състоянието на ***растителността, гъбите и животинския свят***, резултат от цялостното подобряване на компонентите и факторите на околната среда.

В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата се очаква кумулативно положително въздействие върху състоянието на ***защитените зони и защитените територии***, резултат от цялостното подобряване на компонентите и факторите на околната среда.

По отношение на ***ландшафта***, не се очаква отрицателно кумулативно въздействие в резултат от прилагането на мерките по програмата.

В резултат от изпълнението на допустимите мерки по приоритетите на програмата се очаква кумулативно положително въздействие върху състоянието на ландшафта, в резултат от цялостното подобряване състоянието на околната среда.

В резултат на реализиране на инвестициите по проекта на ПОС 2021-2027 г. се очаква положително кумулативно въздействие върху ***материалните активи***, свързани с екологосъобразно управление на водите, отпадъците, биологичното разнообразие риска от бедствия и подобряване на качеството на атмосферния въздух, изразяващо се в усилване на ефекта и съответно очаквания положителен резултат от инвестициите в тези сектори.

Реализирането на ПОС 2021-2027 г. не предполага кумулативно въздействие върху ***културно-историческото наследство***.

Относно кумулативното въздействие на ***вредните физични фактори***, генериране на шум се очаква единствено при мерки, свързани със строителството, и по време на строителната фаза – в зависимост от местоположението на обектите може да се наблюдава кумулиране на генерираните шумови нива от строителството на конкретен обект и от други действащи източници на шум в района. Въздействието е изцяло незначително, ограничено по обхват и обратимо.

Върху фактора ***отпадъци*** се очаква дългосрочно кумулативно въздействие от прилагане на мерките по отношение на опазване на качеството на въздуха и увеличаване на количествата на утайки от ПСОВ, които при третиране в съответствие с НДНТ за третиране на този отпадък ще доведат до изграждане на елементи от кръговата икономика на общинско ниво.

Реализирането на мерките по ПОС 2021-2027 г. предполага комплексно положително кумулативно въздействие върху ***населението и човешкото здраве***, свързано с разрешаване/ограничаване на проблемите по отношение на водите, отпадъците, рисковете от бедствия и влошеното качество на въздуха, имащи отношение към човешкото здраве.

Не се очаква приоритети, специфични цели и допустими мерки по програмата да доведат до отрицателен кумулативен ефект.

Трансгранични въздействия върху околната среда и човешкото здраве

От приоритетите, специфичните цели и допустимите мерки, идентифицирани в програмата не се предполага значително трансгранично въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави, тъй като:

- Предвижданията по Приоритет 1: Води са свързани с мерки, които ще се изпълняват на територията на държавата. Не се засяга територията на други държави, като предвидените съоръжения не са свързани с генериране на значими емисии на вредни

вещества в околната среда, съответно нямат потенциал за трансгранично въздействие (ВиК инфраструктура, надграждане на мрежите за мониторинг, изпълнение на мерки от ПУРБ);

- Предвижданията по Приоритет 2: Отпадъци са свързани с мерки за развитие на инфраструктурата за управление на битовите отпадъци, предотвратяване образуването на отпадъци, повторна употреба и поправка, рециклиране и разделно събиране. Мерките ще се изпълняват на територията на държавата, като ще допринесат за екологосъобразното управление на отпадъците, което не се очаква да има въздействие върху околната среда и човешкото здраве на територията на други държави;
- Предвижданията по Приоритет 3: Биологично разнообразие произтичат от европейското природозащитно законодателство, политики и стратегии, и развитие на мрежата Натура 2000, подобряване природозащитното състояние на природни местообитания и видове, опазване/възстановяване на екосистеми и генетични ресурси, изпълнение на консервационни мерки от Стратегията за биологично разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020-2024 г. От изпълнението им се очаква изцяло положително въздействие върху биоразнообразието, като тези мерки имат потенциал за благоприятно въздействие върху други компоненти и фактори на околната среда, в т.ч. върху човешкото здраве, включително на територията на други държави;
- Предвижданията по Приоритет 4: Риск и изменение на климата включват мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване, свлачищни процеси, природни бедствия. Въздействието е изцяло положително, като не се очакват значими отрицателни последици върху околната среда и човешкото здраве, съответно няма основание за предполагане на риск за околната среда и здравето на хората на територията на други държави;
- Предвижданията по Приоритет 5: Въздух са свързани с намаляване замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта, което също ще има изключително положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве, т.е. дейностите нямат потенциал за негативни, в т.ч. трансгранични въздействия върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави.

Трансграничното въздействие е разгледано и по компоненти и фактори на околната среда:

Предвидените допустими мерки по приоритетните области на ПОС 2021-2027 г. ще бъдат прилагани на територията на Република България и не засягат територия на други държави. Същите предполагат единствено положително въздействие върху ***климатичните изменения*** и не са свързани с въздействие върху територията на други държави.

С реализирането на ПОС 2021-2027 г. не се очакват значими трансгранични въздействия върху ***качеството на атмосферния въздух***.

При реализирането на ПОС 2021-2027 г. не се очакват значими трансгранични въздействия върху ***повърхностните и подземни води***.

С реализирането на ПОС 2021-2027 г. не се очакват трансгранични въздействия върху ***земните недра***, ***почвите и земеползването***.

В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата не се очаква значително трансгранично въздействие. Възможно е положително въздействие върху ***растителността и животинския свят*** в трансгранични територии при прилагане на мерки на тези площи.

В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата е възможно положително въздействие върху ***защитените зони и защитените територии*** в трансгранични територии при прилагане на мерки на тези площи.

По отношение на ***ландшафта***, не се очаква трансгранично въздействие в резултат от прилагането на мерките по програмата.

Изпълнението на ПОС 2021-2027 г. няма отношение и въздействие към ***културно-историческото наследство*** на територията на други държави.

Изпълнението на ПОС 2021-2027 г. няма отношение и въздействие към ***материални активи*** на територията на други държави.

Допустимите мерки по програмата ще се изпълняват изключително на територията на страната, като не се очаква генерираният ***шум*** по време на строителството на обекти по съответните мерки да засегне територията, околната среда и да въздейства върху човешкото здраве на територията на други държави.

Трансгранично въздействие по отношение на ***отпадъците*** не се очаква.

Проектът на ПОС 2021-2027 г. предвижда мерки, които да се реализират на територията на страната. Очакваното въздействие върху ***населението и човешкото здраве*** е комплексно положително. Няма основания за прогнозиране на въздействие върху околната среда и здравето на хората на територията на други държави.

Обобщени изводи за въздействията

Реализирането на ПОС 2021-2027 г. ще има комплексен, положителен ефект върху околната среда и човешкото здраве. Най-конкретни и обвързани с конкретни стратегически цели и законодателни ангажименти са предвижданията на Вариант III на програмата.

Очаква се предвидените в обхвата на ПОС 2021-2027 г. мерки да доведат до редуциране емисиите на парникови газове и намаляване на атмосферното замърсяване. Това от своя страна ще окаже положително въздействие върху ***климата и климатичните изменения***.

Реализацията на ПОС 2021-2027 г. ще спомогне за постигане на установените нива по всички показатели на ***атмосферния въздух*** в цялата страна. Изключение прави единствено показателя SO_2 в РОУКАВ Югоизточен и по-конкретно в гр. Гълъбово, тъй като с мерките в третата версия на ПОС не се засягат източниците на наднормено замърсяване в този район.

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. съдържа дейности, които са с положителен ефект върху състоянието на ***водите***, а останалите дейности не предполагат значително отрицателно въздействие. Програмата ще окаже положително въздействие върху състоянието на водите в България, главно чрез изпълнението на дейностите по Приоритет 1: „Води“. Останалите Приоритети също съдържат дейности, които могат да доведат до подобрение на състоянието на водите.

ПОС 2021-2027 г. няма отношение към ***земните недра***. Постигането на Специфичните цели по Приоритетите на програмата („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“, „Въздух“) с включените към тях допустими дейности не оказват въздействие върху земните недра.

Реализирането на предвидените мерки в ПОС 2021-2027 г. ще окаже пряко и косвено, дългосрочно и положително въздействие върху ***почвите и земеползването*** чрез превенция и управление на риска от наводнения и засушаване, анализи на риска и прилагане на мерки

за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр.; намаляване на замърсяването на въздуха в резултат на битовото отопление и транспорта, намаляване на количествата депонирани отпадъци, повишаване на количествата повторно употребени и рециклирани отпадъци както и реализирането на кръгова икономика и др. Еднократно, пряко, негативно въздействие върху почвите ще бъде оказано при изграждането и реконструкцията на ВиК инфраструктурата.

В ПОС 2021 -2027 г. са идентифицирани 5 приоритетни области („Води“; „Отпадъци“; „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“), като към всяка от тях са включени специфични цели и дейности за изпълнение. Постигането на целта по Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ само по себе си гарантира подкрепа за биологичното разнообразие, съответно положително, пряко, дългосрочно и постоянно въздействие върху ***растителността, гъбите и животинския свят***.

Секторният характер на програмата предопределя подкрепа към устойчивото развитие и утвърждаване целта за съхраняване, опазване и подобряване на качеството на околната среда. В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата се очаква кумулативно положително въздействие върху състоянието на растителността, гъбите и животинския свят, резултат от цялостното подобряване на компонентите и факторите на околната среда. Не се очаква значително трансгранично въздействие. Възможно е положително въздействие върху растителността, гъбите и животинския свят в трансгранични територии при прилагане на мерки на тези площи.

В Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ основен акцент е поставен именно върху ***защитените зони и защитените територии***. Това, само по себе си, предопределя подкрепа за съхранението и подобряване на състоянието и управлението на обектите от Националната екологична мрежа, съответно положително, пряко и дългосрочно въздействие.

Секторният характер на програмата предопределя подкрепа към устойчивото развитие и утвърждаване целта за съхраняване, опазване и подобряване на качеството на околната среда. В резултат от изпълнението на идентифицираните мерки по приоритетните области на програмата се очаква кумулативно положително въздействие върху състоянието на защитените територии и защитените зони, както и подобряване на тяхното управление.

Не се очаква значително трансгранично въздействие. Възможно е положително въздействие върху трансгранични територии при прилагане на мерки на тези площи.

Не се очакват значими отрицателни въздействия върху ***ландшафта***. Изпълнението на дейностите по приоритети биха могли да подобрят естетическите качества на ландшафта, визуално и обемно-пространствено.

ПОС 2021-2027 г. няма отношение към ***културно-историческото наследство***. Постигането на Специфичните цели по Приоритетите на програмата („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“, „Въздух“) с включените към тях допустими дейности не оказват въздействие върху културно-историческото наследство.

Проектът на ПОС 2021-2027 г. предвижда мерки за подобряване/обновяване/нови ***материални активи***, свързани с опазване на околната среда и подобряване на качеството ѝ. Въздействието е изцяло положително, дългосрочно, пряко и косвено. Не се прогнозират отрицателни въздействия върху материалните активи.

Не се очакват значителни отрицателни въздействия на ***вредни физични фактори*** в резултат на реализиране на проекта на ПОС 2021-2027 г.

По време на фазата на строителство за мерките, свързани с инфраструктура и съоръжения за превенция на конкретни рискове е нормално генерирането на шум от строителната и транспортна техника. Въздействието е пряко, отрицателно, временно, обратимо, локално (в района на съответния строителен обект) и незначително.

Експлоатацията на обекти, изградени с финансиране по ПОС 2021-2027 г. не е свързана със значимо въздействие на вредни физични фактори.

Положително въздействие имат мерките по приоритет „ВЪЗДУХ“ за намаляване на замърсяването от транспорта и зелените мерки в градска среда – имат принос за ограничаване на генерираните шумови нива от транспортните средства и за разсейването на шума в градска среда.

Прилагането на дейностите по мерките, посочени в ПОС ще доведе до дългосрочно, постоянно положително въздействие върху ***отпадъците***.

Приоритетите, специфичните цели и допустимите мерки, идентифицирани в проекта на ПОС 2021-2027 г., не са свързани със значими отрицателни въздействия върху ***населението и здравето на хората***. Напротив, повечето допустими мерки по приоритети „ВОДИ“ „РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА“ и „ВЪЗДУХ“ са свързани с пряко,

дългосрочно и положително въздействие върху човешкото здраве. Положително, макар и предимно косвено, е въздействието и по останалите два приоритета на програмата.

7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяването на ПОС 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве

На база на резултатите от извършените в предходните точки анализи и оценки на предполагаемото въздействие върху околната среда и човешкото здраве в резултат на реализирането на ПОС 2021-2027 г., са предложени мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на неблагоприятните последствия от осъществяването на програмата върху околната среда и човешкото здраве. Мерките са мотивирани, в т.ч. по отношение на очакваните резултати от прилагането им. Същите са представени като:

- мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата;
- мерки за изпълнение при прилагане на програмата.

При идентифицирането и формулирането на мерките са съобразени и получените до момента становища от заинтересованите страни (по Заданието за определяне на обхват и съдържание на ДЕО).

Мерки за отразяване в окончателния вариант на ПОС 2021-2027 г.

Мярка: На стр. 8 от първи проект на ПОС 2021 – 2027 г. е допусната фактологическа грешка във връзка с предмета на опазване в мрежата Натура 2000 в България относно видовете птици, като е посочено „120 птици и 70 прелетни птици“. Следва информацията да се актуализира и да бъде посочен коректният брой видове птици, предмет на опазване в защитените зони в България – 239.

Очакван ефект: Предоставяне на актуална и достоверна информация, съгласно предоставените данни в Информационната система за защитени зони от Екологична мрежа Натура 2000.

Мерки за изпълнение при прилагането на ПОС 2021-2027 г.

Мярка: Съгласуване с Басейновите дирекции на проекти, предвидени за финансиране по ПОС, имащи отношение към водите, относно допустимостта им спрямо ПУРБ и ПУРН.

Очакван ефект: Допустимост спрямо ПУРБ и ПУРН на проекти, предвидени за финансиране по ПОС.

Мярка: Реализацията на инвестиционни проекти и намерения, които предвиждат ползване и/или водовземане от повърхностни и подземни води, произтичащи от ПОС 2021-2027г., да бъдат съгласувани за допустимост спрямо екологичните цели и плануваните мерки за постигане добро състояние на водите в ПУРБ, целите на управлението на риска от наводнения и предвидените мерки в ПУРН за съответния период на действие, както и спрямо целите и мерките на Морската стратегия на Република България, когато текущите и бъдещи проекти касаят дейности, извършващи се в морски води.

Очакван ефект: Постигане на съответствие с екологичните цели и плануваните мерки за постигане на добро състояние на водите, както и целите на управление на риска от наводнения.

Мярка: Да се следи за спазването на съответните забрани и ограничения в поясите на СОЗ, регламентирани в Наредба № 3/16.10.2000 г. на МОСВ, МРРБ и МЗ (ДВ бр. 88/2000 г.) за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди при реализирането на проекти, финансирани по ПОС. При актуализация на нормативната уредба да се спазват ограниченията и забраните на актуалните нормативни актове към момента на прилагане на ПОС 2021-2027 г., съгласно изискванията на ЗВ.

Очакван ефект: Спазване на предвидените забрани и ограничения, регламентирани в Наредба № 3/16.10.2000 г. и актуалните нормативни актове, съгласно ЗВ.

Мярка: За проектите по Приоритет 1: „Води“ на ПОС 2021-2027 г., когато е приложимо, да се изисква от кандидатите изготвяне на проучване и прилагане на повторно използване на водата, в контекста на прилагане на кръговата икономика и подпомагане на адаптацията към изменението на климата“.

Очакван ефект: Подпомагане на адаптацията към изменението на климата и прилагане на кръгова икономика.

Мярка: Приоритетна подмяна на нискоефективни отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи в райони с нарушено КАВ.

Очакван ефект: Намаляване на емисиите вредни вещества от изгарянето на твърди горива и постигане установените норми за КАВ.

Мярка: Приоритетно изграждане на „зелени пояси/зони“ в райони с нарушено КАВ.

Очакван ефект: Подобряване на КАВ.

Мярка: В случай че възникне необходимост от провеждане на строителни дейности във връзка с изграждане/подновяване на ВиК инфраструктура или инфраструктура свързана с управлението на отпадъците, попадаща на територията на защитени зони от мрежата Натура 2000, е необходимо за всички инвестиционни проекти да се предвиди провеждането на процедура по оценка на съвместимостта им с предмета и целите на съответните защитени зони, като се отчете кумулативното въздействие на съотносимите съществуващи и разрешени планове и проекти.

Очакван ефект: Осигуряване на опазването на Натура 2000 от увреждащи антропогенни дейности; изпълнение на националното законодателство в сектора и отразяване на коментар от страна на ЕК в доклад за България за 2019 г.

Мярка: При дейности по изграждането на инфраструктура, свързана с управлението на битовите отпадъци, включително за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране на отпадъци; и/или за рециклиране на разделно събрани отпадъци, приоритетно да бъдат използвани вече обособени промишлени терени или чрез обновяване на съществуваща инфраструктура за третиране на отпадъци.

Очакван ефект: Намаляване запечатването на нови терени, включително унищожаване на местообитания, което ще доведе и до негативен ефект върху биологичното разнообразие.

Мярка: При изготвянето на проектна документация в съответствие с нормативната база във връзка с изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура, да се вземат предвид национални и международни документи за опазване на биологичното разнообразие и да се потърси експертното мнение на лице със съответното образование и опит в областта на опазване на растителността, както и експерт в областта на опазване на фауната.

Очакван ефект: Предотвратяване или минимализиране на локалното отрицателно въздействие върху растителността, гъбите и животинския свят при извършване на строителните дейности по изграждане на ВиК инфраструктура.

Мярка: Към проектите, свързани с инвестиции в материални активи там, където е възможно, да се поставя изискване за устойчивост на материалните активи към климатични изменения и последиците от тях.

Очакван ефект: Гарантиране на устойчивост на инфраструктурата, съоръженията и оборудването на последиците от климатичните изменения.

Мярка: Съобразяване на местоположението на обектите, източници на вредности – емисии, миризми и др. (ПСОВ, инсталации за третиране на отпадъци) спрямо територии, зони и обекти, подлежащи на здравна защита. Мярката да се отчита чрез проведените процедури по ОВОС за ИП и ЕО за ПУП за такива обекти.

Очакван ефект: Превенция и опазване на здравето на хората от вредното въздействие на такива обекти.

8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи

Алтернативите за реализиране на програмата са описани в т. 1.3 на доклада за ЕО.

Оценката на въздействието на „нулевата“ алтернатива или отказа от реализирането на ПОС 2021-2027 г. е направено в т. 2.2 на доклада за ЕО.

Експертите, разработили Доклада за екологична оценка на ПОС 2021-2027 г., представят следните мотиви за избор на предпочитаната от тях алтернатива:

Климат и климатични изменения

От направените анализи в т. 2.2 на ДЕО по отношение на „нулевата“ алтернатива или отказа от реализирането на ПОС 2021-2027 г следва, че без реализирането на предвидените в ПОС 2021-2027 г. мерки, тенденцията към повишаване на средногодишната температура в страната ни ще продължи и през следващите години. Това прави нулевата алтернатива неприемлива.

Постигането на целта по Приоритет 4: „Риск и изменение на климата“ на ПОС 2021-2027 г. ще доведе до очакван положителен ефект по отношение на изменението на климата и адаптацията към климатичните изменения, тъй като предвижда обширен набор от цели и дейности, допринасящи за ограничаване на емисиите на парникови газове (чрез намаляване на замърсяването на въздуха и подобряване на КАВ) от една страна, а от друга – дейности за адаптиране към изменящия се климат (конкретни дейности за управление и предотвратяване на риска от наводнения, засушаване, свлачища, пожари и др.).

На базата на гореизложеното, може категорично да се заяви, че реализирането на ПОС 2021-2027 г. е предпочитан вариант пред „Нулева“ алтернатива – отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. Най-голям принос за ограничаване на емисиите на ПГ и

за адаптиране към изменящия се климат има Вариант III на ПОС, чрез разширяване и конкретизиране на допустимите мерки, което го прави предпочитаната алтернатива.

Атмосферен въздух

Предвид анализите, които са извършени до момента, по-добрата алтернатива е реализирането на ПОС 2021-2027 г., като най-положителен принос има Вариант III. Приоритетите и мерките в програмата са насочени към основните източници на наднормено замърсяване на атмосферния въздух с ФПЧ (*10 и 2.5 микрона*), ПАВ и NO_2.

Отказът от реализирането на ПОС 2021-2027 г., съответно на предвидените мерки, ще доведе до запазване на високите наднормени нива на замърсителите:

- $ФПЧ_{10}$ и ПАВ в цялата страна;
- $ФПЧ_{2.5}$ в РОУКАВ Столична, РОУКАВ Северен и РОУКАВ Югозападен;
- SO_2 в гр. Перник;
- NO_2 в РОУКАВ Столична и РОУКАВ Пловдив.

Тук е важно да се отбележи, че от 2020 г. нормата за $ФПЧ_{2.5}$, от 25 $\mu g/m^3$ е намалена на 20 $\mu g/m^3$, което допълнително утежнява ситуацията в РОУКАВ Северен и РОУКАВ Югозападен, където през целия период на анализа са измерени стойности на $ФПЧ_{2.5}$ около и над 20 $\mu g/m^3$. В РОУКАВ Югоизточен, където до момента не са регистрирани наднормени нива на СГК, е възможно от 2020 г. да не постигат установените норми, тъй като и там регистрираните нива са около и малко над 20 $\mu g/m^3$.

Води

В резултат на извършените анализи и оценката на потенциалните въздействия на приоритетите по ПОС 2021-2027 г. и свързаните с тях дейности, може да се направи заключение, че алтернативата за реализирането на програмата (и по-конкретно Вариант III, т.к. допустимите мерки са най-конкретно формулирани, в т.ч. по отношение на целите, които трябва да бъдат постигнати) е предпочитано пред „Нулева“ алтернатива – отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. Изпълнението на заложените мерки в програмата ще допринесе за положително въздействие върху качеството и осигуряването на необходимите количества питейни води и ще допринесе за изпълнение на изискванията на директивите на ЕС, свързани с качеството на водата и използването на ресурсите във водоснабдяването.

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. (ПОС 2021-2027 г.) е разработена във връзка с и при отчитане на предвижданията на разработваните/актуализираните от басейновите

дирекции планове за управление – План за управление на речните басейни (ПУРБ) и План за управление на риска от наводнения (ПУРН), като в тази връзка се очаква значително положително, дългосрочно въздействие по отношение на повърхностните и подземните води, в резултат на постигане целите на ПУРБ за постигане на добро състояние на водите. Без реализирането на ПОС 2021-2027 г. ще се запази натиска върху подземните води и водоизточниците за питейни води. Във Вариант III на програмата е направена демаркация по отношение на мерките за ВиК за различните по големина агломерации и населени места, с което е показано, че стратегическите, програмни и планови документи предвиждат разрешаване на проблемите за всички населени места.

Почви и земеползване

От направените анализи и оценки се установи, че реализирането на мерките, предвидени по Приоритетите на ПОС 2021-2027, ще окаже положително въздействие върху почвите и земеползването. Изпълнението на заложените мерки ще допринесе за понижаване риска от ерозия, ограничаване на свлачищата, намаляване на възможността за деградация и загуба на почва. Реализирането на мерките ще допринесе за повишаване на безопасността на населението. Без реализирането на ПОС 2021-2027 г. ще се запази текущото състояние на почвите и земеползването. По отношение на вариантите, най-предпочитан от гледна точка на въздействие върху почвите и земеползването е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Биологично разнообразие – растителност, гъби и животински свят

Оценката на въздействието на „нулевата“ алтернатива или отказа от реализирането на ПОС 2021-2027 г е направено в т. 2.2 на доклада за ЕО – от направените анализи там следва, че при неизпълнение на заложеното в програмата, ще се запазят определените рискове и съществуващи заплахи пред опазването на биологичното разнообразие. Природозащитното състояние на видовете ще се влоши или запази на настоящето си ниво. Това прави нулевата алтернатива неприемлива.

В трите варианта на ПОС 2021-2027 г. са идентифицирани 5 приоритетни области („Води“; „Отпадъци“; „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“), като към всяка от тях са включени специфични цели и дейности за изпълнение. Постигането на целта по Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ само по себе си гарантира подкрепа за биологичното разнообразие, съответно положително, пряко, дългосрочно и

постоянно въздействие върху растителността и животинския свят. Секторният характер на програмата предопределя подкрепа към устойчивото развитие и утвърждаване целта за съхраняване, опазване и подобряване на качеството на околната среда.

На базата на гореизложеното, може категорично да се направи заключението, че реализирането на проекта на ПОС 2021-2027 г. е предпочитан вариант пред „Нулева“ алтернатива – отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. С най-положително въздействие е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Защитени зони и защитени територии

Оценката на въздействието на Нулевата алтернатива или отказа от реализирането на ПОС 2021-2027 г е направено в т. 2.2 на доклада за ЕО. От направените анализи следва, че при неизпълнение на заложеното в програмата, ще се запазят определените рискове и съществуващи заплахи пред съхраняване/подобряване състоянието на защитените зони и защитените територии, както и съществуващите пропуски и проблеми при тяхното управление към момента. Природозащитното състояние на видовете и типовете природни местообитания, предмет на опазване в защитените зони, както и в защитените територии, ще се влоши или запази на настоящето си ниво. Това прави нулевата алтернатива неприемлива.

Вариантите на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г. предвиждат изпълнението на мерки по 5 приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“). По приоритетна област „Биологично разнообразие“ се поставя акцент върху мрежата Натура 2000 и се предвижда финансирането на дейности, които ще подобрят природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), предмет на опазване в защитените зони. По програмата се предвиждат и средства за опазването/възстановяването на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие и други. Това ще допринесе за подобряване цялостното състояние на защитените зони и защитените територии.

Изпълнението на заложените мерки и към останалите четири приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“) на програмата е свързано с цялостно подобрение на състоянието на околната среда, включително намаляване на

замърсяванията и свързаното с това подобряване състоянието на екосистемите. Това ще подобри състоянието на околната среда и в защитени територии и защитени зони.

На базата на гореизложеното, може категорично да се направи заключение, че реализирането на ПОС 2021-2027 г. е предпочитан вариант пред „Нулева“ алтернатива – отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. С най-положително въздействие е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Ландшафт

Оценката на въздействието на Нулевата алтернатива или нереализирането на ПОС 2021-2027 г. е направено в т. 2.2 на доклада за ЕО. От направените анализи следва, че при неизпълнение на програмата, ще се запазят определените рискове и съществуващи заплахи за околната среда и нейните компоненти.

Изпълнението на мерките по програмата ще спомогне за подобряване цялостното състояние на околната среда, вкл. и на ландшафтите в страната.

На базата на това, може да се направи заключението, че реализирането на ПОС 2021-2027 г. е предпочитания вариант пред „Нулева“ алтернатива или отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. По отношение на вариантите, най-предпочитан от гледна точка на въздействие върху ландшафта е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Материални активи

По отношение на материалните активи предпочитана е алтернативата за реализиране на ПОС 2021-2027 г., тъй като с изпълнението на програмата ще се осъществят значителни инвестиции в материални активи с екологично предназначение в секторите води, отпадъци, биологично разнообразие, риск от бедствия, качество на въздуха.

Вредни физични фактори

Анализите и оценките по отношение на вредните физични фактори обуславят като предпочитана алтернативата за реализиране на ПОС 2021-2027 г., тъй като част от мерките имат отношение за ограничаване на нивата на шум в населените места – и конкретно мерки по приоритет „ВЪЗДУХ“.

Отпадъци

По отношение на компонент „отпадъци“ за предпочитане е реализирането на ПОС 2021-2027 поради следните мотиви:

- Избраната подходяща Специфична цел: „Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика“ гарантира устойчиво прилагане на най-добрите налични техники (НДНТ) за третиране на отпадъците с оглед тяхното използване като суровинен и енергиен ресурс и е пряко свързана с устойчивото развитие на страната в периода 2021-2027 г.;
- Предложените мерки за постигане на специфичната цел са подходящо формулирани и взаимно допълващи се, така че тяхното синергично действие да доведе до реално изпълнение на този преход към кръгова икономика – формулировката и обхвата на мерките във Вариант III на програмата са най-ясни, обвързани с цели, и всеобхватни;
- Предлаганите превантивни мерки и съпътстващи действия за разработване на модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България и тестването им в три регионални системи за управление на отпадъците и потоците от материали, както и повишаването на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението, са една добра основа, върху която могат да се реализират политики и конкретни действия за прилагане на практика на кръговата икономика, вкл. зелената икономика и промишлената симбиоза.

На базата на гореизложеното, може категорично да се направи заключението, че реализирането на проекта на ПОС 2021-2027 г. е предпочитан вариант пред „Нулева“ алтернатива – отказ от реализирането на ПОС 2021-2027. С най-положително въздействие е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Здравно състояние на населението

По отношение въздействието върху населението и човешкото здраве категорично е предимството на алтернативите за реализиране на инвестициите по ПОС 2021-2027 г. – чрез тях ще се осъществи значителен принос за разрешаване на проблемите по отношение на водите, предназначени за питейно-битови цели, качеството на въздуха, рискът от бедствия.

Положителен е ефекта и от мерките по останалите два приоритета за отпадъци и биологично разнообразие.

Алтернативи I, II и III се различават по конкретиката и обхватът на допустимите мерки, като най-конкретизирани и с ясен обхват са предвижданията на Вариант III на ПОС 2021 2027 г. Допълнителните мерки, включени във Вариант III спрямо предходните варианти увеличават положителния принос на програмата върху околната среда и човешкото здраве.

В заключение, от гледна точка на опазване на околната среда и човешкото здраве, е подходяща алтернативата за реализиране на програмата, пред „нулевата“ алтернатива, тъй като проектът на ПОС 2021-2027 г. – и конкретно Вариант III е свързан с най-комплексно положително въздействие.

9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация

Основни **методически документи**, които са използвани, са указания и методики на Европейската комисия за стратегическа екологична оценка, публикувани на интернет страницата на Комисията и на интернет страницата на Министерство на околната среда и водите.

В доклада за ЕО са посочени основните нормативни актове, източници на информация и документация, които са ползвани и съобразени при изготвяне на доклада за ЕО, вкл. и техническите недостатъци при набавянето на информация.

10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПОС 2021-2027 г.

С писмо с изх. № ЕО-1 (95-00-4307)/23.11.2020 г. са предложени мерки по наблюдение и контрол по време на прилагането на ПОС 2021-2027 г. Възползвайки се от възможността, предоставена от чл. 20, ал. 8 от Наредбата за ЕО, Възложителят е внесъл мотивирано възражение с предложения за корекции на част от мерките.

В следващата таблица са отразени мерките, предложени от МОСВ, с отразени възраженията на Възложителя на програмата, при съобразяване на препоръчания за изпълнение вариант III на програмата:

№	Мярка по наблюдение и контрол	Индикатори	Период	Отговорен орган за изпълнението
1.	Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване.	Брой изградени/разширени системи	На всеки 3 години	Бенефициент, Управляващ орган на ПОС
2.	Подкрепени мерки от Национална рамка за приоритетни действия за Натура 2000 (НРПД)	Брой изпълнени мерки, посочени в стратегическите документи	На всеки 3 години, след приемане на стратегическите документи от МС	Бенефициенти, МОСВ, Управляващ орган на ПОС
3.	Депонирани отпадъци.	Количество, t/год.	Всяка година	ИАОС, НСИ
4.	Генерирани отпадъци.	Количество, t/год.	Всяка година	ИАОС, НСИ
5.	Рециклирани отпадъци.	Количество, t/год.	Всяка година	ИАОС, НСИ
6.	Разделно събрани отпадъци.	Количество, t/год. По кодове на отпадъците	Всяка година	ИАОС, НСИ, Бенефициенти
7.	Качество на водите, заустване във водните обекти в районите, в които са осъществени мерки по компонент Пречистване на отпадъчни води	Подобрени показатели за качество на водите, заустване във водните обекти	Веднъж за периода	ВиК-оператори, РИОСВ/МОСВ
8.	Качество на водите, предназначени за питейно-битови цели в районите, в които са осъществени мерки по компонент Водоснабдяване.	Подобрени показатели за качество на водите, предназначени за питейно-битови цели в районите, в които са осъществени мерки по компонент Водоснабдяване	Веднъж за периода	ВиК-оператори, РЗИ/МЗ

11. Заключение на екологичната оценка

Въз основа на резултатите от прогнозите, направени в Доклада за ЕО, както и получените становища по време на процедурата по ЕО, екипът от експерти направи своето заключение относно предполагаемото значително въздействие на ПОС 2021-2027 г. върху околната среда и човешкото здраве:

Климат и климатични изменения

В резултат от направения анализ на климата и климатичните изменения и на очакваното въздействие на вариантите на Програма „Околна среда“ (ПОС) 2021 – 2027 г. могат да се направят следните заключения:

- Реализирането на допустимите мерки по Приоритет 4 „Риск и изменение на климата“ и от трите варианта на ПОС 2021-2027 г. ще доведе до очакван положителен ефект по отношение на изменението на климата и адаптацията към климатичните изменения, тъй като предвиждат обширен набор от цели и дейности, допринасящи за ограничаване на емисиите на парникови газове, от една страна, а от друга – дейности за адаптиране към изменящия се климат. Най-конкретизирани и обвързани с постигането на цели и законодателни ангажименти са предвижданията по Вариант III на програмата.
- Без реализирането на предвидените в ПОС 2021 - 2027 г. мерки, т.нар. Нулева алтернатива, тенденцията към повишаване на средногодишната температура в страната ни ще продължи и през следващите години.
- Реализирането на ПОС 2021 – 2027 г. – Вариант III е предпочитан вариант пред останалите и пред Нулевата алтернатива.

Атмосферен въздух

С прилагането на ПОС са предвидени редица мерки насочени към ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух от най-значимите източници на замърсяване, като във Вариант III на програмата са разписани най-всеобхватно, най-конкретни са и обвързани с цели.

Ще се постигне значително намаляване на замърсяването с ФПЧ$_{10}$, ФПЧ$_{2.5}$ и ПАВ, и в известна степен на SO_2 от жилищния сектор, с което се очаква значителен принос за удовлетворяване изискванията на нормативната уредба във всички РОУКАВ в страната.

Подобна е ситуацията и за показателя NO_2, който се очаква да има все по-ниски стойности в следващите години, следствие подновяването на автомобилния парк в страната

и насърчаването на електромобилността, с което ще се постигне чувствителна удовлетвореност по отношение изискванията за КАВ в цялата страна.

Повърхностни и подземни води:

По отношение на повърхностните и подземни води, ПОС 2021-2027 г. е допустима и съобразена с целите по опазване на околната среда. Изпълнението на заложените мерки в програмата ще окаже положително въздействие върху състоянието и опазването на водите, като във Вариант III са най-конкретизирани и ясни, в т.ч. по отношение на целите, които трябва да бъдат постигнати (което го прави предпочитания вариант). Не се очакват значителни отрицателни въздействия върху околната среда и здравето на хората при нейното реализиране.

Почви и земеползване

Въз основа на проведените анализи, направени при изготвянето на Доклада за ЕО, се установи, че реализирането на мерките, предвидени в ПОС 2021-2027, ще окаже положително влияние върху почвите и земеползването. Изпълнението на заложените мерки ще допринесе до понижаване риска от ерозия, ограничаване на свлачищата, намаляване на възможността за деградация и загуба на почва.

По отношение на вариантите, най-предпочитан от гледна точка на въздействие върху почвите и земеползването е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.

Биологично разнообразие – растителност, гъби и животински свят

В резултат от направения анализ на състоянието на растителността, гъбите и животинския свят и на очакваното въздействие на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., могат да се направят следните заключителни бележки:

- ПОС 2021-2027 г. предвижда изпълнението на мерки по 5 приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“).
- По приоритетна област „Биологично разнообразие“ се предвижда финансирането на дейности, които ще подобрят природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), опазването/възстановяването на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие и други. Реализирането на специфичната цел по

Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ само по себе си предопределя подкрепа за биологичното разнообразие, съответно върху растителността и животинския свят.

- Ефектът по отделно, както и кумулативния ефект при реализацията на целите и по останалите четири приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“) върху растителността и животинския свят е положителен и дългосрочен.
- При неизпълнение на заложеното в програмата, т.нар. *Нулева алтернатива*, ще се запазят съществуващите рискове и заплахи пред опазването на биологичното разнообразие. Природозащитното състояние на видовете ще се влоши или в най-добрия случай ще се запази на настоящето си ниво.
- Реализирането на Вариант III на ПОС 2021-2027 г. е предпочитаният вариант.

Защитени зони и защитени територии

В резултат от направения анализ на състоянието и опазването на защитените територии и защитените зони и на очакваното въздействие на Програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г., могат да се направят следните заключения:

- ПОС 2021-2027 г. предвижда изпълнението на мерки по 5 приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“).
- В Приоритет 3 „Биологично разнообразие“ основен акцент е поставен именно върху защитените зони и защитените територии. Това, само по себе си, предопределя подкрепа за съхранението и подобряване на състоянието и управлението на обектите от Националната екологична мрежа и на защитените територии в страната, съответно положително, пряко и дългосрочно въздействие.
- Ефектът по отделно, както и кумулативният ефект при реализацията на целите и по останалите четири приоритетни области („Води“, „Отпадъци“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“) ще окаже положително дългосрочно въздействие върху състоянието на защитените зони и защитените територии.
- При неизпълнение на заложеното в програмата, т.нар. Нулева алтернатива, ще се запазят съществуващите рискове и заплахи пред опазването на видовете и природните местообитания, предмет на опазване в обектите от Националната екологична мрежа, както и съществуващите проблеми в управлението на защитените територии и защитените зони.

- Реализирането на Вариант III на ПОС 2021-2027 г. е предпочитаният вариант.

Ландшафт

В резултат от направения анализ на състоянието и опазването на ландшафта и на очакваното въздействие на Програма „Околна среда“ (ПОС) 2021-2027 г. върху него, могат да се направят следните заключения:

- Чрез изпълнението на допустимите мерки по идентифицираните приоритети в Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. се очаква цялостно подобряване на околната среда, което ще допринесе за подобряване и на състоянието на ландшафта.
- По отношение на вариантите, най-предпочитан от гледна точка на въздействие върху ландшафта е Вариант III на програмата, т.к. допустимите мерки са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани с цели.
- Изпълнението на дейностите по приоритети биха могли да подобрят допълнително естетическите качества на ландшафта, визуално и обемно-пространствено.

Материални активи

Проектът на ПОС 2021-2027 г. предвижда мерки за подобряване/обновяване/нови материални активи, свързани с опазване на околната среда и подобряване на качеството ѝ. Въздействието е изцяло положително, дългосрочно, пряко и косвено. Не се очакват отрицателни въздействия върху материалните активи.

Вредни физични фактори

Не се очакват значителни отрицателни въздействия на вредни физични фактори в резултат на реализиране на проекта на ПОС 2021-2027 г. По време на фазата на строителство за мерките, свързани с инфраструктура и съоръжения за превенция на конкретни рискове е нормално генерирането на шум от строителната и транспортна техника. Въздействието е пряко, отрицателно, временно, обратимо, локално (в района на съответния строителен обект) и незначително.

Експлоатацията на обекти, изградени с финансиране по ПОС 2021-2027 г. не е свързана със значимо въздействие на вредни физични фактори.

Отпадъци

По отношение на компонент „отпадъци“, ПОС 2021-2027 г. е допустима и съобразена с целите по опазване на околната среда. Предложените мерки в Алтернатива 3 – Вариант III на ПОС 2021-2027 г. са най-конкретизирани, разширени по обхват и обвързани

с цели и като цяло водят до положително въздействие върху околната среда и здравето на хората. Не се очакват значителни отрицателни въздействия върху околната среда и здравето на хората при нейното реализиране.

Здравно състояние на населението

Приоритетите, специфичните цели и допустимите мерки, идентифицирани в трите варианта на ПОС 2021-2027 г., не са свързани със значими отрицателни въздействия върху населението и здравето на хората. Напротив, повечето допустими мерки по приоритети „ВОДИ“ „РИСК И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА“ и „ВЪЗДУХ“ са свързани с пряко, дългосрочно и положително въздействие върху човешкото здраве. Положително, макар и предимно косвено, е въздействието и по останалите два приоритета на програмата. Допълнителните мерки, включени във Вариант III спрямо предходните варианти увеличават положителния принос на програмата върху околната среда и човешкото здраве.

В обобщение, с прилагането на Вариант III на проекта на ПОС 2021-2027 г., се очаква комплексно положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве, във връзка с което предлагаме съгласуването му от Министъра на околната среда и водите.